

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM — NO. 39. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1924. SZEPTEMBER 26.

A CIRKUSZ A GYERMEKEK ÉLETÉBEN

Van-e nagyobb öröm a gyermek életében a cirkusznál? A mai modern forrongásban elvesztette jelentőségét a cirkusz: a felnőttek nem érdeklődnek már utána oly lázasan, mint elődeink. De amíg gyermekek élnek e földön, amíg a szülők mindent elkövetnek, hogy mosolyt varázsoljanak a kerek gyermeki arcokra, addig élni fog és virágozni fog mindenütt a világon: a cirkusz. A rajongó publikum, a gyermek-hadsereg nem elégszik meg azonban azzal, hogy örökösen néző maradjon. Amikor egy-egy városból kivonul a cirkusz, utána megkezdődik a gyermekek játéka: ők maguk rendeznek cirkuszt és ami hiányzik a kellékekből és felszerelésekből, azt hihetetlen leleményességgel pótolják. És a gyermeki fantázia boldogan csapong és minden örömnél többet ér a gyermeknek, ha azt hiszi, hogy most ő lett a rettenthetetlen lovas, a megfélemlíthetetlen állatszelistő, vagy az ellenállhatatlanul mulatságos bohóc.

PRINTED JULY 12, 1924

VASARNAP
MAGAZINE SECTION

A "SZABADSÁG" szírirodalmi melléklete.

Editor: COL. ANDREW OSERNA, szerkesztő.
Helytartóság és kiadóhivatal: 700-710 Huron Road
Edited and published:

1924 SZEPTEMBER

A nagy Napoleon

egyik nagy mondása volt: "On ne conduit le peuple qu'en lui montrant un avenir; un chef est un marchand d'espérance. — Csak az vezetheti az embereket, aki valamiféle jövőt mutat nekik; a vezér voltaképpen remény-kereskedő."

Reménykeltő mondás s mindenesetre olyan, mely felett érdemes elgondolkozni.

Remény-kereskedő!

Az isten a megmondhatója, hogy nagyon sokan vannak azok, akik a kétségbeeséssel kereskednek, akiknek a reménytelenség a "business"-ük. A legolcsóbb és a legkönnyebb dolog a világon, bebizonyítani, hogy az egész világ hanyat-homlok a pusztulás felé zuhan, hogy a férfiak durvák és kegyetlenek, hogy az asszonyok rosszak és aljasok, hogy nem érdemes élni egyáltalán.

Minden fiatal és el nem ismert költő lángoló szavakban festi le, mennyire borzalmas, kinteli világban élünk.

Minden olcsó tanulmányíró, vagy kritikus, minden gyors népszerűsége törekvő szónok, minden nagy szenzációra vadászó regényíró a melankólia és a kétségbeesés hurjain játszik, amelyek kétségkívül a legfűlbemészőbb szövegeket tudják megszólaltatni.

De ez az egész sötétlátás, ez az egész pesszimizmus alapjában véve egészen indokolatlan, túlzó és igen sokszor teljesen gyermeki valami. A pesszimizmus a maga köznapi formájában nem más, mint keletlen, kínzó, személyes, egyéni élmények megnagyítása és az egész világra való kivetítése. A kamasz és a süldő leány mindenkor pesszimiztikus és mélabus, mert először utközik bele a világ akadályai s mert gyenge, zsendülő erővel még nem tudja legyőzni ezeket az akadályokat.

A férfias érzés, a kiforrott, érett gondolkodás számára marad meg az egyéni, személyi benyomásokon felül való emelkedés, a valóságban, az igaz valóságban az élmények zűrzavarából való leszűrése.

Az optimizmus, amely a szennyen át is meg tudja látni a tisztaságot, mely a zűrzavaron keresztül is fel fogja tudni a rendet, a humor, amely a maga józan, kiforrott erejével győzedelmeskedni tud az életben, az egész világon, a legmagasabb filozófia, amihez kevesen, még a legkiváltságosabbak közül is csak egy-egy emelkedik fel.

Az optimizmus győzelme, a humor diadala azért oly nehéz s a pesszimizmus sikere, a kétségbeesés uralma azért oly könnyű, mert nehéz felülemelkedni a dolgokon s tulságosan könnyű megadni magunkat a szenvedéseknek és akadályoknak.

De az optimizmus mégis az, ami alkotó és a pesszimizmus az, ami romboló erő a világon.

Mégis az optimizmus termékeny és a pesszimizmus terméketlen s a kettő közötti különbséget Napoleon mondása jel-

zi: a vezér, aki hisz, és a szolga, aki nem bizik többé és kétségbeesik. A remény az élet és a reménytelenség a halál.

Nem lehet remények nélkül élni s aki kifelé, vagy befelé magának is egészen pesszimista, voltaképpen még mindig bizik, hisz és remél, amíg az öngyilkos golyót fejébe nem röpíti.

A pesszimista a kételkedő, aki nem hisz semmiféle igazságban s aki a saját gondolkodása hálójában fogja meg magát, mert legalább is egy igazságban nem kételkedik, hogy neki igaza van, hogy nincs egyetlen igazság sem a világon.

A világ igaz értékeinek vásárán a reménykedők az igazi kereskedők. A remény-kereskedők. A kétségbeesettek, a hitetlenek, a reménytelenség azonnal lemondók portékája nem kell a világnak, amely végeredményben mégis csak hisz és reménykedik, mert hiszen — van és él.

A pihenés

Görégi igazságot jelent a biblia azzal, amikor elmondja, hogy a teremtés után az Úr a hetedik napon megpihent és megszentelte azt.

A természet a maga mindennapos forgásában is elrendelt naponta a pihenést, amikor lassál az éjszaka és az elfáradt test nyugalomra vágyik. Az orvosi tudomány megállapította, hogy az emberi szervezet kettős munkát végez. Az egyiket nappal végzi, a másikat éjszaka. Az alvás alatt termeli azokat az anyagokat, amiket a nap folyamán, az ébredés alatt elfogyaszt. Ezért az ébredésnek, a mozgásnak, a munkának, arányosan kell megelenni az alvással szemben. Aki keveset alszik, nem tud elég anyagot gyűjteni nappali számára. Aki sokat alszik, az hiábavaló feleslegét gyűjt és ez a felesleg veszedelmes is lehet a szervezetre. Ha sok van belőle, megduzzad az idegek, a lombozat tehát épp úgy viselkedhet az ember, mint a túlfeszített munka.

Az alvás az első, legfontosabb és legtermészetesebb pihenés. De a természetnek ezt a jótékony, gyógyító erejét is tönkreteszni lehet tenni gondatlansággal. Aki néhány órával többet alszik, mint a természet megengedi, az a lehető legnagyobb mértékben károsítja magát. A túlfeszített gyomor a mobilitatiánál fekvő testben nem tud emésztetni, mert a gyomor összehúzódik, kitérül munkája közben és ha nem mosog az ember, a gyomornak igen nagy erőfeszítésbe kell az emésztés. Ez a túlfeszítés annyira kifárasztja a vékonybélét, a májat, hogy az ilyen ember reggel azt mondja: Fáradtabb vagyok, mint akkor lefeküdtem.

Még rosszabbul jár az, aki alsholcsó műveléssel fekszik le, és meg egészen össze van törve reggel.

A vacsora és lefekvés közötti időszak kell egy kicsit és még ha könnyű étellek ottint vacsorára, akkor sem szabad egy órával többet aludni. Árcot, keset, szájat jól ki kell mosni. Aki gyenge, az az éjszaka leggyakrabban meg egy órával többet alszik, de ne erőszakkal, hanem citromlével vagy kamillával, mert ez a fáradt testet felmelegíti és alvás nélkül hirtelen lezúdul.

A hálószoba általában egész éjjel nyitva legyen. Előttünk nagy rést tartsunk az ajtóban és ha jó levegőt lélegeznünk be alvás közben, az igen megerősítő szerkesztés. Nem kell a hálószobát fűteni. Csak jól kell takarítani és akkor a hálószoba csak használni, aludni, hogy ártana.

Az alvás a legfontosabb pihenés, de az ébredésnek is vannak pihenés órái. Itt még többet kell aludni az emberek, mert nem tudják, hogyan kell okosan pihenni.

Az igaz, okos pihenésnek első feltétele, hogy a pihenés erősítés, táplálás, üdítés a testet és a lelket. Azok a emberek, akiknek a testük, amelyek az idegrendszert megáztatják, veszedelmesek.

Ilyenek első sorban az alkoholisták, a különböző szerencsésjátékok, a kártya és társai. Ezek egy időre izgalmat, izgalmat az embert és az látványt jól esik, de aztán annál pusztítóbb a visszahatása. A test összehúzódik, a lélek elfárad és amíg a pihenés arra való volna, hogy új munkára erősítse az embert, az ilyen szórakozások még jobban kimerítik, mint a munka.

Amikor csak az időjárás engedi, kerülni kell a pihenés idején a nári helyiségben való tartózkodást. El a szabadba! Ott is lehet olvasni, beszélgetni, szórakozni és mennyi egészséget szív magába emelni a tüdő! Milyen jól esik a szemnek a süldő! A bőr párologtat, lélegeznie mennivel tevékenyebb! Bizony minden szabadban töltött félnap két nappal hosszabbítja meg az ember életét.

A pihenés módját mindenkinek a foglalkozás szabja meg. Aki testi munkával foglalkozik, annak elsősorban szórakozásra van szüksége, jó könyvekre. Aki szellemi munkát és, annak a testi munka hosszú meg az üdülés.

Az élet útján nem szabad minden megmondás nélkül csatangolni, mert igen könnyen árokba esik az ember. De aki értelmesen, okosan él az életét, az nemcsak magának használ, hanem embertársainak is megmutatja, hogyan kell élni.

Goethe gondolatai

A csendben sok a rejtélyes szépség.

Vannak emberek, akiknek feltétlenül szükségük van arra, hogy mások elismerjék őket, különben el sem hiszik, hogy okosak.

Vannak, akik azt hiszik, hogy azért egészségesek, mert folyton a fiatalságot hangoztatják.

Nem minden öreg ember bölcs.

Nem minden fiatal ember egészséges.

Igérni

ez a legegyszerűbb dolog a világon. Ahoz nem kell semmi egyéb, mint jó adag könnyelműség s olyasféle vérmérséklet, amely szavakkal akarja lerázni azt az embert, amelyikkel szemben voltaképpen kötelességeket kellene éreznie.

De ígéretet betartani sokkal nehezebb dolog. Valami sajátos jelenség, hogy emberek, akik elvárják azt, hogy velük szemben mindenki pontos és lelkiismeretes legyen, vajmi gyakran egyáltalában nem érzik a szükségét annak, hogy magukra vállalt feladatuknak, hogy ígéretüknek eleget tegyenek.

Feltétlenül jellembeli fogyatékos az, hogyha az ígéret betartását nem tartjuk magunkra nézve kötelezőnek. Lehet, hogy az ígéret megszegésének nincsenek komolyabb következményei, viszont hogyan lehet komolyan venni az olyan embert, aki a szavakat könnyelmű ígéretre használja fel s nem érzé a szükségét annak, hogy szavát be is tartsa? Hogyan lehet komolyan venni az olyan embert, a ki nem érez a lelkében erkölcsi szégyenfoltot akkor, amikor az ígéret megszegését cinikus mosollyal próbálja elintézni?

Aki nem váltja be az ígéretét, az bizony más kérdésekben sem, amelyek a jellembe vág, nem tud megbízható lenni. S ez nyilvánvaló. Annál nyilvánvalóbb, mert hiszen az ember lelki életében is szerves egységbe tömörödnek a különböző tényezők s ha ezek a tényezők a hazugságból merítik az erejüket, akkor nyilvánvaló, hogy az ilyen ember alaptermészetét a hazugság irányítja.

Az olyan emberrel szemben, aki nem váltja be az ígéretét, legyünk óvatosak. Nem éppen rossz ember, de semmi esetre sem olyan, hogy a lelkünket rábízhatjuk.

Gyakori eset, hogy az ígéretet megszegő ember felszínes könnyelműségének tudja be emberi gyarlóságát. Rendben van. Ez már jó jel, ha ilyen vallomásra képes. Viszont bármennyire hajlandó is ilyen vallomásra, igazi, kívánatos karakterre csak abban az esetben tesz szert, hogyha arra törekszik, hogy magára vállalt feladatának eleget tegyen.

Vannak emberek, akik megígérik, hogy szótartók lesznek. Ezek furcsák, komikusak, megmosolyogni valók, de semmi esetre sem komolyak. Hogyan lehet komoly az, aki az ígéretre vonatkozó ígéretét szegi meg? Hogyan lehet komoly az, aki nincsen tudatában annak, hogy az efajta kijelentéssel saját magát teszi nevetségessé?

A legtöbb embernek nincs alkalmja nagy dolgokban lelkét kifejezésre juttatni. Ennélfog-

va az emberek karakterét az apró dolgok, az apró dolgokban elfoglalt álláspont és tett mutatja meg. Aki az ígéretben csak a hitegetésig tud fejlődni, bármennyire ártatlan lehet is az efajta hitegetés, korántsem számíthat arra, hogy más kérdésekben is szavahihető, megbízható embernek lássék.

A legszomorubb, hogy az efajta hitegető emberek még csak nem is gondolnak arra, hogy az ígéret megszegésével mennyit ártanak maguknak.

Az ígéretet megszegő ember annyiban önző, hogy a könnyelműségét élete kényelmes berendezésének tekinti. De az ilyen önzésnek nincsen gyakorlati értéke. Mert az ígéret beváltásával bizalmat kelt maga iránt s ezzel használ saját életének.

A

Yo

Haywa

rületi i

bezártá

és legvid

kabarék

törvény

te végz

vidán

A BROAD
hibíció
szere m
törvény

ban ragyogtak
amelyek azt jel
föltött ragyogna

A vidám kab
rogtak a pezsg
harakban és fo
snapszak

Mindennek m
Teljesen, viss

Mikor az utó
függöny, mikor
hölgyek kifelé
kezdődött New
egész világon m
kor az országba
prohibíció.

Ekkor ugrotta
gyek ifju lovag
leányzókkal —
ra a helyekre.
egy kicsit azt le
ban egy világva

Es mindennek

A napokban a
öreg lovagjaik.
rék elé. És az
tegnap éjszaka
lágítás, ott mos
az elmúlást.

A vidám embe
talan a villámpe
Nézegettek job
okát.

Aztán megtala
ban, ahogy ök a

Eszevették, h
port ember áll.
széles vállu, me
rézgombok villa
nyos, szomorú
örök!

Es ekkor vilá
akarók fejében.

Igazuk volt.
szövetségi kerul
rást hatalmas la
kivilágított beja
gett, amelyek
vege ezt mondá

A SZOMORUSÁG LETT URRÁ NEW YORKBAN

Hayward szövetségi kerületi ügyész rendeletére bezárták a legfényesebb és legvidámabb newyorki kabarékat. Az italtilalmi törvény végre is éreztette végzetes hatalmát a vidám város felett.

A BROADWAY hosszú ideig dacolt a prohibícióval. Mikor az ország többi részére már régen rátette kezét a szigorú törvény, a Vig Fehér Uton még javában ragyogtak az éjszakában a villanylámpák, amelyek azt jelezték, hogy azon a helyen, amely fölött ragyognak: szeszitalt lehet kapni.

A vidám kabarékban még hosszú ideig durrogtak a pezsgősüvegek, csillogott a bor a poharakban és folytak le a torkokon a különböző snapszok.

Mindennek most már vége.

Teljesen, visszavonhatatlanul vége.

Mikor az utolsó felvonás után is legördül a függöny, mikor a frakkos férfiak és a dekoltált hölgyek kifelé tolonganak a ruhatárba, akkor kezdődött New Yorkban az éjjeli élet, amely az egész világon nevezetes volt, még akkor is, mikor az országban mindenütt már javában dult a prohibíció.

Ekkor ugrottak be a taxicabekbe az ifjú hölgyek ifjú lovagjaikkal, az öregurak a kifestett leányzókkal — ekkor rohogott mindenki azokra a helyekre, ahol mulatni lehetett, ahol még egy kicsit azt lehetett érezni, hogy valaki valóban egy világvárosban él.

És mindennek most már vége.

A napokban az ifjú hölgyek, valamint ifjú és öreg lovagjaik, vidáman érkeztek meg a kabarék elé. És aztán szájatva álltak meg. Ahol tegnap éjszaka még ragyogott az elektromos világítás, ott most nagy, sivár, sötét folt jelezte az elmulást.

A vidám emberek első gondolata az volt, hogy talán a villamosvilágítással történt valami baj. Nézegettek jobbra, balra, keresték a sötétség okát.

Aztán megtalálták. De nem abban a formában, ahogy ők azt elképzelték.

Észrevették, hogy az utcasarkon egy kis csoport ember áll, rajtuk kívül. A kis csoportban széles vállú, megtermett férfiak áldogáltak és rézgombok villantak meg az éjszakai, magányos, szomorú utcai lámpás fényében. Rendőrök!

És ekkor világos lett minden — a mulatni akarók fejében. Bezárták a kabarét!

Igazuk volt. Bezárták, még pedig Hayward szövetségi kerületi ügyész rendeletére. A bejárást hatalmas lakat zárta el. A máskor annyira kivilágított bejárás felett hatalmas plakát fityeggett, amelynek szövege, szomorú, tragikus szöveget ezt mondta:

„Ezt a helyiséget az Egyesült Államok kerületi bíróságának rendeletére a szövetségi italtilalmi törvény megszegése miatt Bezárták.”

Ez a néhány szó elmondta az egész történetet, az egész drámát. Drága ételeket hiába sütöttek, főztek akkor éjjel — ott revedt az egész kint a konyhában. Az italok ereje, valahol egy elrugott helyen, hiába várt ivókra.

A vendégeket kizárták. Az alkalmazottakat elzavarták, a drágán fizetett muzsikásokat eleresztették.

A legismertebb, a legdrágább, a legtöbbet emlegetett kabarékat zárták be így legutóbb — a prohibícióval dacolók utolsó mentsvárait.

Ezek: a Palais Royal, a Plantation, a Moulin Rouge, a Montmartre, a Club Royal, a Balmoral Club és a "400" Club.

Elfogatási parancsot vettek ki a Club Gallant gazdája ellen — ez a kabaré volt az ideai szezon legnagyobb attrakciója a Washington Square környékének. Be fogják esukni rövidesen a Rendezvoust, amelyet Gilda Gray táncolása tett nevezetessé, be fogják esukni a Silver Slipet és a Hollywoodot — ezek mind megsértették a szövetségi italtilalmi törvényt és az eljárás már folyamatban van ellenük.

Ezeknek a fényes és előkelő kabaréknak a bezárása a prohibíciós drámának eddig a legszínesebb és leglátványosabb jelenete.

Azok, akik meg voltak győződve róla, hogy a törvény órájuk nem vonatkozik — azok a szerencsések, akik ismerték a jelszót és elég pénzüket volt hozzá, hogy a jelszó alapján annyi italt vásároljanak ezeken a helyeken, amennyit csak akarnak: most a fejüket vakarják — hiába, ez a Hayward szigorú fia.

New Yorkot eddig úgy hívták, mint a prohibíció Klondykejét. A háborús milliósok helyett a bootleggerek foglalták el. Az árak hihetetlen magasságokba szöktek — aki pezsgővel kereskedett, bátran nevezhette magát a gyémántkereskedők konkurensének.

Igazán nem volt szükség arra, hogy az aranyat valaki a föld alatt keresse, vagy kiszítálja térdig vízben állva: mikor olyan egyszerű volt azt a new yorkiaknak, vagy a vidékről berándulóknak a zsebében megtalálni.

New Yorkban ezrével lehet rámutatni azokra, akik nemrég még a legsötétebb alvilágban henteregték és ma már a dicsőségnek, a fénynek, a hírnévnek a napfényén ugrándoznak:

mind bootleggerek, mind dús gazdag emberek mindegyiknek tíz autója van.

És nincs menekvés — mondja az a szigorú Hayward. Egyelőre nagyon meg van elégedve az eddig elért eredményekkel. De: most jön a többi. Legutóbb kijelentette, hogy addig nem nyugszik, amíg New Yorkban egy csepp ital lesz.

Hogy meddig maradnak ezek a kabarék zárva, az ugylátszik attól függ, mikor ad a tulajdonosuk olyan megfelelő garanciát arra, hogy ezentul a falai között nem fognak szeszitalt mérni, amit a szövetségi kerületi ügyész elég jónak fog tartani.

Samuel G. Salvin és James N. Thompson az aki a bezárt kabarék legnagyobb részének tulajdonosa volt. Mindketten nagyon haragszhatnak és kijelentették, hogy miattuk a helyiségek akár örök időkre zárva maradhatnak, ők úgy sem hajlandók többet olyan üzletbe menni, ami ennyi molesztálással jár együtt.

Különben is, nagyon valószínű, hogy már van elég pénzükhöz, hogy ezt a kijelentést megengedhessék maguknak.

Mindezek után pedig nem lehet letagadni, hogy New York nagyon szomorú. Mi lesz azokkal, akiknek számára ezeknek a helyeknek a látogatása olyan életszükséglet volt, mint egy rendes, otthonülő polgárnak az, hogy háromszor egyék naponként? Mi lesz általában a new yorkiakkal?

Tény az, hogy a gyönyörű város a karakteréből igen sokat fog veszíteni — hiszen máris rengeteget veszített a prohibícióval.

Mit fognak ezentul este csinálni a new yorkiak és mit fognak az a sok ezer ember csinálni, aki azért jön a nagyvárosba, hogy élvezetet találjon?

Talán most történik meg először, hogy érzi, ime, a törvényt végrehajtják a michigani Kalamazoo-ban éppen úgy, mint a világ legnagyobb városában. Most érzi először, hogy a törvénnyel csak ideig-óráig lehet dacolni.

Sötétben, lelakotolva állnak a bejárások. Hideg, sötét szél fútyul az utcasarkon. A szomorúság, a szürke semmi, a sivar puritanizmus áll orgiáit a nagyvárosban, amely arra volt hívatott, hogy zenéljen, táncoljon, nevéssen: mutassa meg a szomorú embereknek, hogy van még öröm is ezen a komisz világon.

De: pszt!

Hayward szövetségi kerületi ügyész, a Törvény nevében azt mondja: pszt!

És a lámpákat többet nem fogják meggyújtani.

MEZŐKÖVESDI MARIÁLEANY

MEZŐ- KÖVESD

KELETRŐL, valahonnan Ázsiából indult utnak a magyarság már több mint ezer évvel ezelőtt, de azért ennek az eredetnek még ma is meg vannak nyomai a magyar népi nagy pompa-szeretetében.

Még most is tarka tulipánok díszítik butorát, cifra szűrét és amíg az új divat, a modern idők ki nem szorították a régi népviseleket, azok is tele voltak festői motívumokkal. Amikor ezeket a művészi, tarka kézimunkával díszített prusdikokat, kendőket, kötényeket már nem viselték ünnepnap sem, az asszonyok legtöbb helyen szívesen eladták őket, hogy árából divatos ruhát, kalapot vegyenek, a régi hímzések pedig, a népművészet megcsodált emlékei muzeumok, gyűjtők vitrenyében, vagy feldolgozva, átalakítva mint terítők, diványpárnák tesznek tanubizonyosságot a magyar nép nagyszerű művészi tehetségéről.

Talán fél századja annak, hogy a városi divat lassan, lépésről-lépésre behatolt a hagyományaihoz addig hiven és szigorúan ragaszkodó falvakba, ahol még nem is olyan régen kigunyolták a módisan öltözött asszonyokat. De aztán csak megkedvelték az addig megvetett formákat, a várost megjárt nők utánozni kezdték, és alig múlt el tizenöt-husz év, a kézimunkával díszített nagyszerű ruhák, amik több generációt is túlélték, a láda mélyére kerültek, a jellegzetes hajviseleket kiszorította a kalap és ma már a legeldugottabb faluban is divatlap után rendelnek ruhát az asszonyok. A régi szin pompás, sokszor művészi viseletekről pedig, sajnos, csak régi képek, egyes eltett és véletlenül napfényre került ruhadarabok mesélnek.

De van egy falu Borsodmegyében, Mezőkövesd, aminek büszke, önértés és nagyon konzervatív népe nem vett tudomást az idők ílyetén változásáról, nem követte a többi, városokat utánozó falvakat, hanem hű maradt a maga pompás viseletéhez, aminek legrégebb emlékeit még valahonnan Ázsiából hozhatták magukkal és ennek köszönhetően, hogy kézimunkájuk, a matyó hímzés nem ment feledésbe, hanem mint a legeredetibb, legrégebb és legszebb népművészet ma is él és fejlődik és Mezőkövesd mint egy meglevénedet

néprajzi muzeum egyre ismertebbé válik az egész világon, egyre több kíváncsi idegen keresi fel, hogy gyönyörködjen a mezőkövesdi vasárnap csodálatos, festői pompájában. A mezőkövesdiek ugyan hétköznap, munkánál is furesa, jellegzetes formájú és szabást ruhákat viselik, de teljes pompájában, tömegben ez a viselet természetesen csak vasárnap, meg ünnepen bontakozik ki, amikor az egész falu apraja, nagya legszebb ruhájában, legdíszesebb kendőjében megy templomba.

Már a pici baba pólója sem hófehér, az is tele van égőszínű pávaszemekkel hímzve és ugyanolyan a parányi fejkötője is. A kis leányok, még jóformán járnak is alig tudnak, mikor már földig érő, hímzettel vagy arany-ézüst paszománnyal dúsán díszített, nagyon bő szoknya van rajtuk, kis, szoros, testhez álló derék, aminek ujjja, mintha pillangó becsukott szárnya volna, a mezőkövesdi hímzés legszebb darabjai díszítik kis, fekete selyem, hosszú rojtban végződő kötényüket és amint a hajuk annyira megnő, hogy be lehet fonnai, már azt is széles, hímzett szallag tartja össze. A nagy leányok, fiatal menyecskék olyanok ebben a furesa, szabású, impozáns ruhájukban, mint esodálatos, stílizált virágok. Az idősebb asszonyoknak azután egyre sötétebb színű lesz a ruhájuk, egyszerűbb a fejdíszük, az öreg nének meg, mint mindenhol a világon itt is egész feketében járnak, de azért a pávaszemes, rózsás mintát még egész feketéből is kivarrják a kötényük szélére.

A férfiak viselete sem kevésbé színes, mint az asszonyoké, sőt miután a régi, keleties pompától férfiaknál még jobban elszoktunk, mint az asszonyknál, ez talán még inkább szenzáció erejével hat. Férfiak viselik azokat a csodásan hímzett nagy kötényeket, amiket minden mezőkövesdi kiállításon annyira megcsodálunk, látszik, hogy ezt minden legénynek a menyasszonya himezi, aki egész szívvel, lélekkel csinálja és nem sajnálja rá a munkát, hanem inkább az a célja, hogy a vőlegénye köténye, hímzett inge szorgalmának és ügyességének beszédes tanújelje legyen. De nemesak a kötény jelzi a mezőkövesdi férfi ruháján, hogy valamikor a férfiak és asszonyok ruházata nem igen kü-

lönbözött egymástól, hanem a nadrágjuk is, ami tulajdonképpen nagyon bő, sűrűn ráncolt fehér szoknya, az ingujjuk bő, mint a csikósoké, a vállakon és a kéznél égőpiros kivarrással. Magas fekete kalapjukon széles zöld szallag, aranyzsinór, magis szín és dísz, amennyit manapság csak a legszélső keleten láthatunk díszbe öltözött férfiakon. Ezt a ruhát még tarka hímzettel díszített szür egészíti ki, amit a fiatalja csak télen, de fázós öreg bácsik még nyáron is viselnek. A hajukat olyasféleképpen vágják, fésülik, mint az ősmagyarok, amikor ajtatos arecal templomba mennek, azt a benyomást keltik, mint régi, régi történelmi festmény meglevénedet alakjai volnának, annyira nem hasonlítanak az őket körülvevő megváltozott, megszükkült világhoz.

Száznegyven kilométerre van csak Budapesttől, Mezőkövesd, ahol a népviselet nem muzeumi emlék, hanem élven él, de azért ez a nép nem álmodozó, elmaradt, a múlt ábrándjaiból él, hanem nagyszerűen beleilleszkedik, megállja helyét a modern világban, a mai életben. A mezőkövesdi asszonyok batyuba csomagolnak egy csomó hímzést és bár másképpen, mint magyarul egy szót se értenek, elmennek Párisig, Londonig, kézimunkájuk ma már virágzó iparág, de mert ők ezen a téren is hívek maradtak a régi hagyományokhoz és, most is minden darabot olyan türelemmel, olyan szeretettel csinálnak, mintha saját ünneplőjük díszítésére készülnének, hát a matyó-hímzés nem vált tömegesé, hanem a népművészetnek az egész világon keresett alkotása maradt, amit mindenhol a legnagyobb örömmel vesznek, ahol világjáró készítők megjelennek és előszedik kosarukból, megmutatni a bámuló tömegnek, milyen hímzett köténybe megy templomba a mezőkövesdi leány meg legény. És mert a népművészet festői szép darabjai, amiket valamikor még csak észrevenni is restelt volna a magát műrtőnek tartó dáma meg gavallér, amiken a művészettel egyesült a természet frissessége és bája, mostanában divatba jöttek, minden lakásnak keresett, kedvelt díszei Mezőkövesd nevét, megtanulták a kíváncsi idegenek és egyik legszebb lapjára jegyezte fel a művészettörténet is.

Benedek Rézsi.

UJ SUGARAK.

Ha megmérjük a levegőnek fényt vezető képességét, mely egy acéledényben van elzárva, azt tapasztaljuk, hogy ennek az így elzárt levegőnek is van bizonyos fényereje. Ha azonban ezt az edényt ólomburkolattal vesszük körül, vagy vízbe merítjük, akkor ennek az elzárt levegőnek a fényereje csökken.

Ott tehát olyan sugarak vannak, melyeket az ugynevezett rádióaktív anyagot becsátanak ki magukból. Ezek a sugarak háromfélék és alfa, béta, gamma sugaraknak nevezik

öket.

Az alfa sugarak átható képessége a legesekelebb, a béta sugarak már százszor erősebbek, de egy másik milliméteres rézleplel már nem tudnak áthatolni. Azért a fenti esetben csak a gamma sugarak jöhetnek tekintetbe, melyeknek olyan nagy az átható ereje, bár az ólom ezt is nehezen ereszt ki keresztül.

Az a kérdés merült föl, honnan jutottak ezek a sugarak ebbe az elzárt acéledénybe? Azzal magyarázzák, hogy rádióaktív anyagok mindenütt vannak, így a földben is onnan küldik ki sugaraikat. Azonban

kilenc kilométer magasságban a föld színe fölött ezeknek a gamma sugaraknak átható ereje még növekszik.

Magas hegyeken hasonló tapasztaltak. Ebből az következik, hogy nemesak a földben, hanem a levegőben is vannak ilyen rádióaktív anyagok, melyek gamma sugarakat becsátanak ki magukból.

Ezen az alapon folytatták tovább a kutatást főleg Svájcban, a Jungfrau-vasút vonalán és nagy magasságokban olyan pontos méréseket végeztek.

Ezekből derült ki, hogy ezek az erős sugarak, melyekhez fogható a

földön nem találni, nem a földből jönnek, hanem felülről, a világegyetemből. Az irányukat is megállapították és rájöttek, hogy a Tej-ut vidékéről jönnek a csillagok körül.

Igy tehát a földön tapasztalt eddig ismeretlen sugarak idegen világból jönnek hozzánk és ott olyan átalakulások mennek végbe, amelyekről nekünk itt sejtelmünk sincs. Csak ez a néma, titkos üzenet jelzi őket.

ATVA
halt
irod
csija
egyét letagad
az asszonyok
is asszonyos
kodó, szeret
azonban term
alig volt mag
nagyobb hirn
hódolat fogot

1963-ban sz
zépiskolák el
tott betű e m
mar ujságit
dülettel, bán
haladt előre
nehéz utján
ujságitó pá
korában már
Erdélyi Hír
jelent meg el
szöke assz
Képes Ujsá
Pestre került

Miért pislog
bűvöletlen szoms
testvéreinknél
lehet? Amit
szük fel, már
sáink, hogy az
csillagokról akar
foszforeszkáló t
gústossá teszi
A vizsgálódó em
kora óta foglalk
désnek a megol
kérdésre már ne
a tudomány a
gyarizatot, de

Ex a régi pra
logó mécsesen
ismét napirendre
nali hívós szer
tok szerint, a
szállápotban
kének légkör
vén képződnek
szécskére hőm
210 fokot tesz
séklete pedig
A szilárd, hal
gén-részecskék
km. magasság
émeletet a norv
származik.

BRÓDY SÁNDOR ÉLETE ÉS MUNKÁI

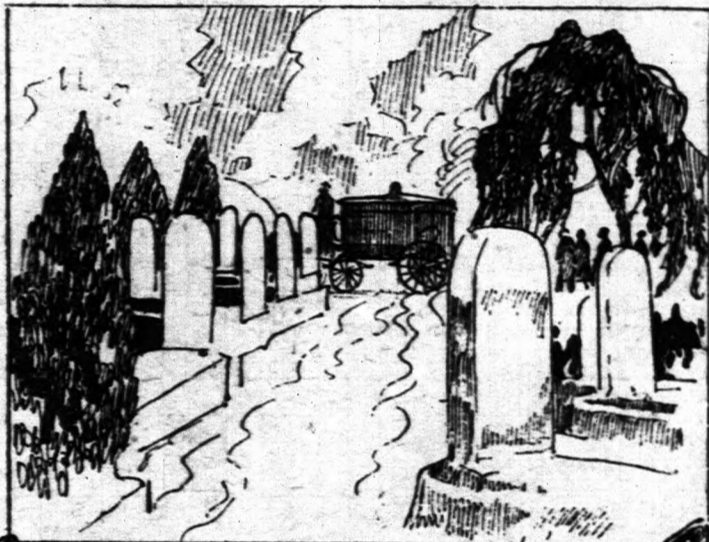
HATVANEGY éves korában halt meg Bródy Sándor, az irodalmi körök Sándor bácsija. — önéletrajzában egyet letagadott éveit számából, mint az asszonyok szokták tenni. Mindig is asszonyos lelkű volt; hű, pávas-kodó, szerette a pózokat, mindez azonban természetes volt nála, mert alig volt magyar író, akit életében nagyobb hírnév, népszerűség s több hódolat fogott volna körül.

1863-ban született Egerben. A középiskolák elvégzése után a nyomtatott betű e nagy szerelmese csakhamar újságíró lett s aztán nagy lendülettel, bámulatos könnyűséggel haladt előre az érvényesülés másnak nehéz útján. Kolozsvárott kezdte újságírói pályáját s huszonöt éves korában már szerkesztője volt az Erdélyi Híradónak. Kolozsvárott jelent meg első regénye is, a "Két szöke asszony." Majd az Erdélyi Képes Újságnál dolgozott. Ezután Pestre került.

1890-ben a Magyar Hírlap szerkesztőségébe lépett s itt sok éven keresztül dolgozott. Egymást követték kötetek, amelyek a század elején sorozatosan jelentek meg az Egyetemes Regénytár piros kötetiben. Pest volt igazi talaja, a fiatal, világvárossá lendülő nagyváros.

Regényeiben a való élet történetét és színeit festette, vázlatos esetkezeléssel. Szerette a nyers színeket, a mindennapi beszéd köznapias szót, de a tudatosan, elhatározottan naturalista jellemző és előadási mód mögül mindig előcsillagott munkáiból az életeleme: a romantika.

Szerette magát a magyar Zóliának tudni és bizonyos, hogy a naturalizmus az ő írásaiban toppant be a magyar irodalomba. Elbeszélő módja és sajátosan szerzetű, zilált stílusa nagy hatást váltott ki irodalmunkban s számos tanítványt nevelt.

Munkái a magyar vidéki és pesti társadalmi élet erős színeivel, éles megfigyeléssel adott hű és megrázó képei s a mai ember testi és lelki életének megdöbbentő röntgen-fényképei. Maga is szabadon, sőt: sok szabadossággal élt és habzsolta az élet örömeit, szépségét. Tudott szeretni, rajongani, de gyűlölni és bántani is.

Életében is uralkodó motívum volt a szegénység, amely mozgalmassá, sokrétűvé avatta napjai sorát. Híres férfi-szépségnek ismerték, ez a körülmény és híre-neve, regényeinek furesán mai, mondhatni modern romantikája, nagy szerelmekbe sodorták. Halálosan szerelmes volt a ma híres asszonyba, Erdős Renée-be s midőn az akkor még ifjú költő szakitott vele, bánatában és kétségbeesésbe öngyilkosságot kísérelt meg, azonban felgyógyult. Fiatalon lett özvegy — mert meg is nősült — s korán elhunyt, könnyes hitvesének emlékét fehér márványszobor őrizte szobájában... Nagy és nyíltan vallott szerelem fűzte kora legszébb drámai hősnőjéhez, Hunyadi Margitához, aki a Magyar Színház színpadán aratta sikereit. Őt fia maradt utána.

Mozgalmas élete nem gátolta a munkában, sőt úgy dolgozott, mint Dosztojevszky: a pénz hajszolta, termékenyítette. Híres leányregényt, a Don Qixotte kisasszonyt, pénzügyében olyan rövid idő alatt írta, mint más az elbeszéléseit. Ez a regény a férfiaskodó, női köréből a felszabadulás felé kitörni akaró modern leány tragikus

hangulatu története.

"A nap lovagja" a magyar újságíró és a kora újságírásának kortörténeti regénye.

Pesten a Nyomor című kötetével tünt fel, amelynek sötét, igaz szeméi minden érző és hozzáértő embert elragadtak. A Faust Orvos, Hófehérke, Ezüst kecske, Tündér Ilona, Színészvér, Erzsébet dajka — mind-mind a mai társadalom és mai ember vívdó, vergődő, iránytalan és tökéletlen életét tükrözik. Az emberi gyarlóságot hangsúlyozta a munkáiban és őszintén vallotta, nem tagadta az életében sem.

Férfikorában a színpadon aratott nagy sikereket. A Nemzeti Színházban korábban adott darabjai, a Hófehérke és a Dada után az újabb időkben a Vígsház hozta színre a tanítónőt, amely megkapó regényessége mellett a magyar vidéki élet megdöbbentően igaz rajza. A "Tanítónő" külföldön is elismerést szerzett Bródy Sándornak. "A medikus" és a Timár Liza a másik két megrázó erejű drámája. A Lyon Lea és "A szerető" aktuális ösztönzéstől született a háború idején és ez meg is érzik rajtuk.

A forradalmi mozgalmak után következett zaklatott napok elől Itáliába sietett, de egészsége megtorlott. Régi szívbetegsége tört s az utolsó éveit betegségeivel küzdve töltötte. Hazatért után a Rudasfürdőbeli régi lakásán, majd Balatonfüreden töltötte napjait. Legutóbb a Grünwald-szannatóriumban feküdt s ott dobtant utolsó — egykor hevesen lüktető — elfáradt szíve.

(t. e.)

Miért pislognak a csillagok, amikor közvetlen szomszédjainknál, — bolygó testvéreinknél ez a jelenség nem észlelhető? Amidőn a kérdést így tesszük fel, már bizonyára sejtik olvasóink, hogy azokról az apró, látszó csillagokról akarunk csevegni, amelyek foszforeszkáló tömege oly széppé, hangulatosá teszi éjjel az égbolt sötétjét. A vizsgálódó emberi elmét már bölcső-kora óta foglalkoztatja ennek a kérdésnek a megoldása. Kaptunk erre a kérdésre már nem egy tudós férfiutól a tudomány állásának megfelelő magyarázatot, de soha elég meggyőzőt.

Ez a régi probléma, a csillagok pislogó mécsesének megfejtése újabb ismét napirendre került. A kora hajnali hűvös szelek a legújabb vizsgálatok szerint, a világűrben szilárd halmazállapotban levő nitrogén részecskének légkörünkbe való áramlása révén képződnek. Az apró nitrogén részecskék hőmérséklete a fagyponthoz alatt 210 fokot tesz ki. A világűr hőmérséklete pedig 270 fok a fagyponthoz alatt. A szilárd, halmazállapotban levő nitrogén-részecskék beáramlása néhány 100 km. magasságból történik. Ez az új elmélet a norvég származású Vegardtól származik.

MIÉRT PISLOGNAK A CSILLAGOK?

Vegard tanár elmélete alapján könnyű a csillagok pislogó fényéről számot adni. Csillagászati mérések alapján tudjuk, hogy a nap átmérője egy és fél millió kilométer, s bár a csillagok nagyság-rendben közel járnak a nap méreteihez, akárhányszor azt felül is mulják, az óriási távolság miatt, a melyben tőlünk vannak, az átmérőt a zérushoz konvergálnak kell feltételeznünk. A távoli csillagok nagyságrendjének megítéléséhez tudnunk kell, hogy a szemünkől kiindulólag két sugarat hozunk a csillag átmérőjének két végpontjára s ezen két sugar által alkotott szöget mérjük le. Ez a szög a szóban levő csillagoknál a másodperc századrészt teszi csak ki. Ezzel a szöggel és fotometriai eljárással állapítják meg a csillagászok az egyes csillagoktól tőlünk való távolságát, amelyet aztán nem kilométerrel mérnek le, hanem fényévvél, vagyis azzal a távol-

sággal, amely utat a másodpercenként 300 ezer kilométert haladó fény egy év alatt megtesz.

A mondott nagy távolság miatt, ha egy pislogó csillagról eszünkbe jut egy fénynyaláb, az igen kicsi méretű. Amidőn ez a fénynyaláb egy, a világűrben a földet övező levegőbe lendített apró nitrogén kristálytal találkozik légkörünk legfelső részén, az a felénk sugárzó fényt feltartóztatja, vagy egészen, vagy csak részben, s akkor a fénylő csillag kevésbé lesz csillogó — pislant egyet. Ha azonban a csillagsugár útjába nem került kristályok nitrogénrészecskéi, zavartalanul juthat a figyelő szemébe és teljes fényében pompázhatik.

Egyidejűleg megállapíthatjuk annak okát is, hogy a bolygóknál ezt a jelenséget miért nem lehet észlelni. A bolygók látszólagos átmérője a többi csilla-

gokéhoz képest jelentősen nagyobb. Például az év június végén a Mars és a Szaturnusz átmérője 14 év másodpercet tesz ki. A Jupiter és a Vénusz esetében pedig körülbelül ennek a háromszorosa. Ezekről a bolygókról a földünkre jövő fénynyalábok tehát már kupaalakúnak látszanak, úgy, hogy 100 kilométer magasságban, amely a nitrogén kristályok minimális előfordulási határa, a kup átmérője még mindig 10 méter körül van, amely területen belül bár jelentékeny számú nitrogén-részecske van, mégsem befolyásolja egyik pillanatról a másikra az észlelő szemébe érkező fénynyaláb s így a bolygókról szemünkbe érkező fénynyaláb egyenletes, nyugodt fényűnek látszik, a távoli csillagoktól hozánk érkező fénynyaláb méreteihez képest a mikroszkopikus nitrogén kristályocskák, a mely hozzánk aránylag elég közel van (csak 100 kilométer távolságnyra), oly nagy, hogy el tudja takarni, helyesebben meg tudja törni és így szemünktől el tudja téríteni arra a rövid időre a fénynyaláb, amennyi ideig tart az összeütközés.

A csillag pislogása pedig ezeknek a pillanatnyi fénytöréseknek és a zavartalan fényáthaladásnak az összetevődése.

Ez a fin olyan vicces, hogy még a szomorú a szomorú füst is meg tudná nevetetni.

MÁKVIRÁG MATYI KALANDJAI

Nagyszerű dolog ez. Mégint gyermeknek érzem magam, itt vagyok a cirkszban.

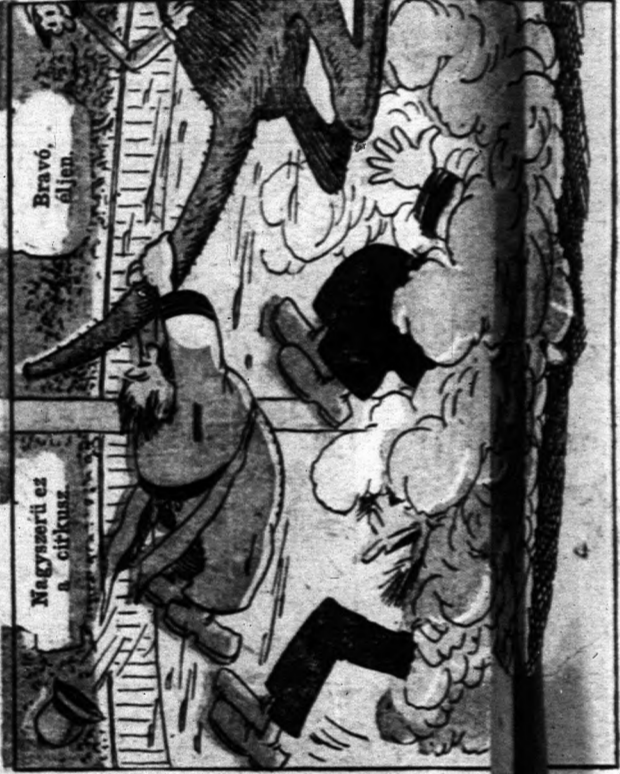
Hölgyeim és uraim, a következő szám a leg szenzációsabb mutatvány lesz. Bemutatkozok önöknek a világ legvakmerőbb embere, Mákvirág Matyi, aki pusztán szórén egy vad kengururól fog megtilni. Ez a kenguru olyan vad volt, hogy Ausztrália nehéz pénzeket adott a cirkszunknak, csak hogy kivigyjék az országából.

Cirksz, vagy nem cirksz, mi most el fogjuk itt ezt a csirkefogót.

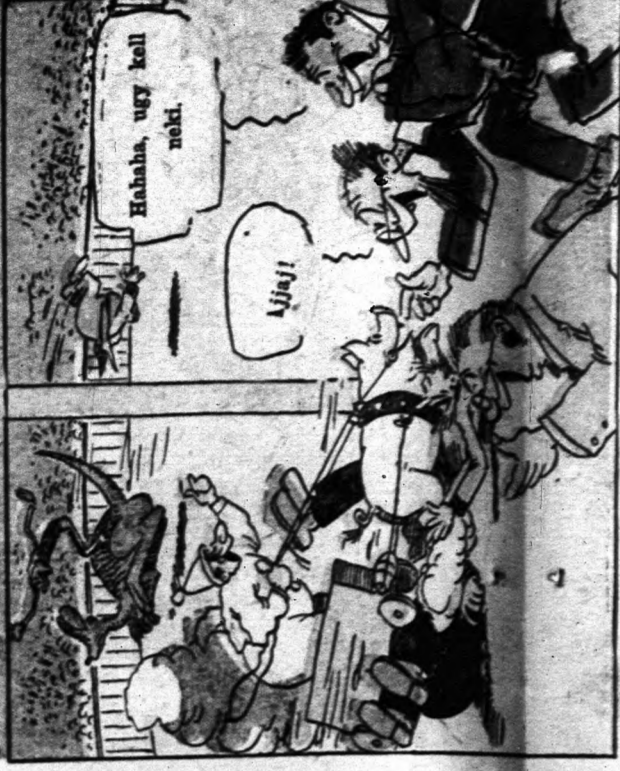

Huh, megállj Márv, a csipünk rég, most.

Nagyszerű ez a cirksz.

Bravó, állan.

Hahaha, ugy kell neki.

Ajjaj!

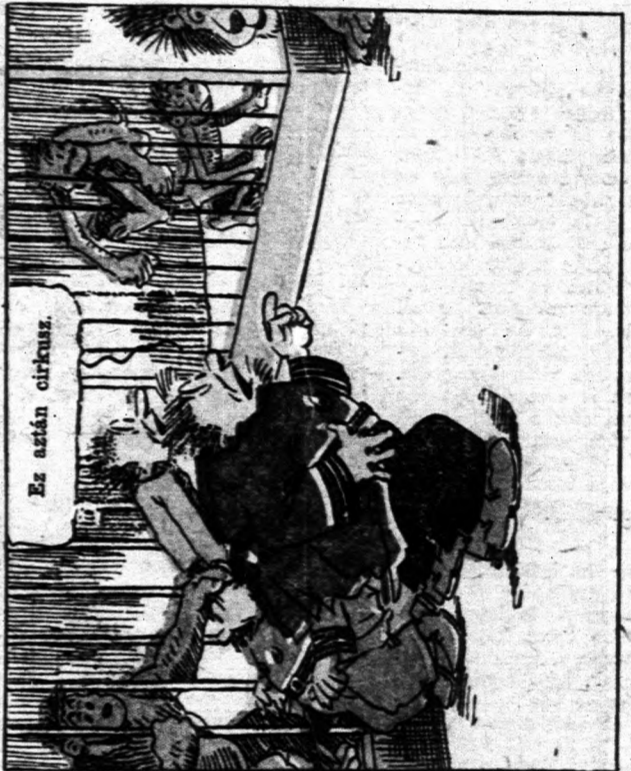
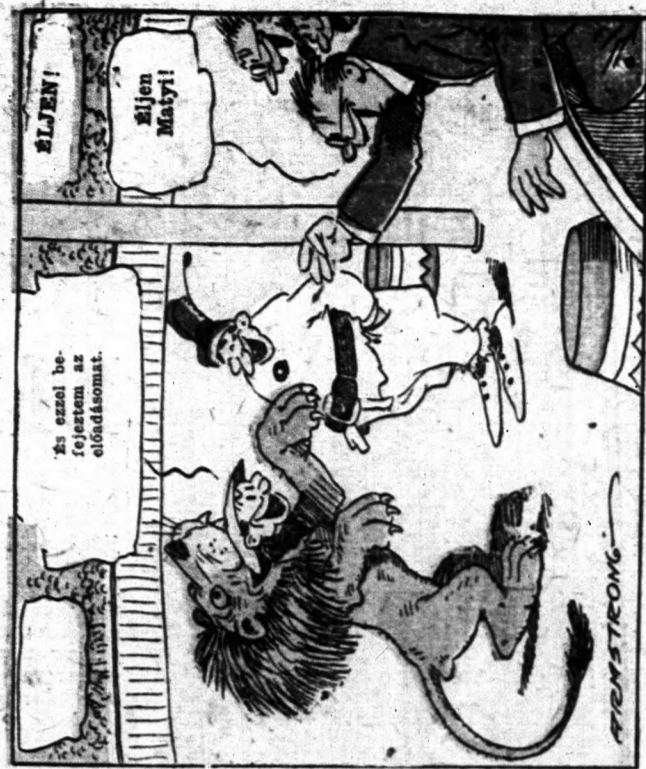
A legjobb bohócok

UTANA! UTANA!

Ez astán cirksz.

Ezt a csoda
szert piacra
dobjuk és
még a piac-
nak is kíná-
tolt a haja.

Gyomlárd
ki a gast és
meglátod,
milyen ha-
jad lesz.

Üntözd min-
dennap és
figyeld ho-
gyan nő

Aztán
egyenesed
el öket.

És most
vedd el a
hajmagó-
kat.

Ha száraz a
fejéd, te-
tesz rá egy
kis trágyát.

Jól geréb-
lyészed
meg.

Ha kopasz vagy, elő-
ször ássad fel a koppo-
nyádat.

5855

Wendy Cobb Printing Co. St. Louis, Mo.

MARINNAJ

Irta: Bródy Sándor

MARINNAJ az apját kereste. Ötvenegy éves volt már és nem akart többé apa nélkül élni. Megvolt mindene, amit csak fölvevett programjába, irásba foglalva élettervébe, melyet azon az éjjelen készített, amikor letette a bírói vizsgát. Kicsiny, de tágas családi háza állott a Krisztina-városban, család nélkül, méltóságos ur lett, Lipót-rendet kapott, tagja volt egy előkelő kaszinóknak és akárhányszor hallotta, amikor mondták — előtte ismeretlen emberek — ez, itt megy Marinna! — A gyomra is jó volt, de azért minden esztendőben eljárt Karlsbadba, majd utókurára Gasteinbe, mind a két helyen kereste az apját.

Az anyját, aki vele lakott, sokat faggatta ezért: — Ki volt, mi volt? Nem bánom akárcik volt is, mondja meg. Maga úgy mondta mindig, hogy nemes ember volt. De legalább azt had halljam, miért hívnak engem Marinna-nak!

Igen, mindjárt, — felelte az anyóka, — fölmegegyek a padra, ott a régi írásközött meglesz szegény apád... A hü özvegy elkezdte megboldogult férjét siratni és többször nem lehetett kivenni belőle egy okos szót is. Össze-vissza feccogott, mindent egy grófról, egy fazekas legényről, a vidéki kosztosairól, akik körül egyet Marinna-nak hívták, a rendetlen papról, aki reá haragudott és a Marina nevű tót majorságról, ahol született és kicsi korában vörös volt, de egészen vörös.

Az anyóka ilyenkor egészen értelmetlenül viselkedett, bárha máskor is igen egyszerű lélek volt, semmi máshoz nem tudott, mint a főzéshez és semmi mással nem törődött, csak a fia gyomrával és kényelmével.

Nem látott már jól, de azért még maga himezte bele a fia zsebkezdőibe az ótágu koronát és alá a keresztneveit, — mert kettő volt — ezt hogy: Péter, Pál. A keze reszkett az öregesétől, de azért még ő szeleltette fel a kövér sült pulykát, a szép, piros, ropogós malacokat, amelyek a fia asztalára kerültek. Ő maga azonban csak akkor ült az asztalnál, ha nem volt vendég. A vendég elől elbujt, vagy ha mégis mutatkozni kellett, méltósággal a fiát, aki viszont néniinek, öregnek, a házvezetőnőnek nevezte és csakis a családék vitték szét a városba, hogy Marinna-nak Marinna-nak az anyja, akit az utolsó tíz esztendőben vett magához, miután a drága bérért szolgáló házvezetőnő mind ellopatták az ingeit és erőnek erejével feleségül akartak menni hozzá.

— Az anyja mégis csak anyja, mégis csak legjobban vigyáz az ember halmijára és egészségére, nincsenek igényei és vannak fiui kötelességek. Végre is elég, ha én tudom, hogy az anyám, a világnak nem kell megtudnia! Ezzel a programmal vette magához Budára a családi házába és kiköszölte, hogyan viselkedjék. Az öreg nő megértette, hogy mivel tartozik fia állásának, rangjának és rendjének és beérte azzal, hogy süthetett, főzhetett, moshatott és vasalhatott a fiára. Nem is lett volna soha semmi baj, ha elő tudja adni amaz apát, akit folyton kerestek, de nem volt rá képes, annál kevésbé, mennél jobban öregedett és már azért sem, mert megértette, hogy a fia mindenáron egy igen előkelő apát szeretne, bárha nem törvényes is.

— Szép voltál lánykorodba, mama! — kérde a tanácsos a csukott ajtók között megtartott családi vacsorákon. — Azt mondták! — mondta az öregnő és a kezével megtörölte az ajka szeleit, amely mozdulat az agg néknél a szegénykezés jele.

— Tehát apám beléd szeretett! — faggatózott tovább Marinna, de megint csak összefüggéstelen válaszokat kapott. És hiába tudakozott egyetlen rokonuknál, anyai nagybátyjánál is, nem igazodott el a kusza beszédekben. Ez a rokon, aki segédkantó volt egy kis püspöki városban és Portónak hívták, minden felvilágosítást megtagadott józan állapotjában. Inni kellett vele, hogy beszéljen valamit, de ilyenkor meg beszéde nem volt megbíható. Ha nagyon jó bort itatott vele: egy olasz herceget mondott az apjának, úgy hitták Cocolonini, néha élt még Bécsben, olykor meghalt Sadowánál. A söről csak polgári apát jelzett, közönséges vinkóivás közben kijelentette, "hogy így, úgy, az igazat megvallva, nem volt az apja egyéb, mint egy vándorló kovácslegény, az anyja se tudta a nevét, a majorban úgy hívták, hogy Galagonya Jóska!"

Marinna mindig megbánta, ha Portóval szóba állott. Elhatározta hát, hogy maga fog kutatni, leutazott a helyszínre is, de szülőföldjén nem emlékezett rájuk senki. A felvidéki városban, ahol gyermek éveit töltötte, ahol az anyja kosztosokat tartott, akiknek a cipőit ő tisztította — megjelent ugyan, de nem mert megmozdulni sem. A főispánéknál ebédelt és csak nem kérdezhetette meg a főispánt: — Ugyan méltóságos asszony, nem tudja, ki volt az apám?

— Így megvasált kézzel, lábbal, betömött szájjal kutatható és mégis csak arra szorult, hogy az any-

ját faggassa tovább.

Ez végre is megunt és miután látta, hogy fia legjobban szeretne egy igen előkelő állású urat, mind többet emlegetett egy grófot, aki egyszer tényszerűen meg fenséges ur volt, hol a vidéken, hol meg Lengyelországban lakott, véle nem jól bánt, de Péter Pálkát nagyon szerette.

Marinna valamennyire megnyugodott ebben és most már némi alapon nézett szét az idegen öreg magánások között, akikkel "lőgyekben" mezőgazdasági és egyéb egyesületekben érintkezett olykor. "Ez hasonlít hozzám, ennek olyan a hangja, merőben az én karakterem, ez azon a vidéken lakott!" — szölt magához, és megvizsgálta még az irásukat is, tanulmányozta, hozott egy grafológiát és éjszakánként — ha bő vacsora után aludni nem tudott — megcsinálta további élettervét, arra az esetre, ha megtalálja.

— Hogy fogja szölni? Ezzel hamar tisztába jött. Az esetleges törvényesítési jogi tekintetből hogyan állt — Ezt is kitanulmányozta. "Különben, az is elég, ha ő tudja és én is tudom, meg a világ értesül róla. Sem a cím, sem a pénz nem kell nekem!" — így szölt magához, de ebben nem állapodott meg teljesen.

Az apa neki "lelki élete kiegészítését" kellett, amint magát frázisosan kifejezte és igazolta önmaga előtt. "Hogy egyénisége és pozíciója teljesen kerek és korrekt legyen!" — tette hozzá kéjelegve a csínált fogalmakban, amelyekkel elfodta saját énjét, igazi érzését. Igazában pedig ez az apa kellett neki: az állásához, az alakjához, a fölvevett szokásaihoz — az r-t már jogászokora óta rosszul mondta ki, — a keztyű-hez és a borbékoséhoz, amelyben télen vadászatra járt.

"Es egy idősebb művelt lelki magánshölgyet elvenni még nem is volna késő!" — gondolta és elábrándozott azon a lehetőségén, hogy lehet még a legfőbb kaszinóknak is tagja és ha a szerencse kedvez neki: akkor életét bevégezvén, nyugodhatik családi siroltban!

II.

Sietve sietett Gasteinba, mert arról értesült, hogy az öreg Marjaffy Péter ott tölti az augusztust. És es a vén oligarka volt az, akit már Pesten régebben kiszemelt — apának. A kegyelmes aggyastyánnal még nem volt ismerős, de már a távolból is babonásan ragaszkodott hozzá. Egy volt a monogramjuk — M. P. — és ez kedvező, a tótságból eredt az is, valamint őszintén aggyegény és a negyedik gazdag ember az egész monarchiában. Valaha nagy hölgybarát, sőt még most is, kilencven és egy éves korában! Csak most már igen nehezen és lassan ment, lépni nem tudott, eszattarta a lábait és ami estusztatta: a nők nevetve és némi irózzattal futottak el tőle.

— Ez az, neki kell lennie és ha — megszentül is! — Így gondolta Marinna, de így mondta ki: "és ha ő is ugy akarja!"

Az idős titkos tanácsos különben is erősen vonzotta az ifjabb és közönséges tanácsost. Rendkívüli tisztelettel gondolt rá és az volt az óhajítása, hogy a lehető legkedvezőbb világításban legyen, amikor neki bemutatják. Ezért az első hetet csak tapogatózószással és illeszkéssel töltötte. A finom állandó

nyári esőben órákig elélt egyedül és az örök carmen lugubre, amit a fenyvesek és vizesékek folyton zúgnak itten, vidám és bátor indulónak hangzott az ő fülében.

Az öregek e kegyhelye még szomorubb, még borosabb volt, mint rendszeren, a két-rét görbült aranylakodalmas párok száma még nagyobb, a megdőült hüllyeség, a piros képi végegyengülés, ott mutatkozott minden lócán. Marinna gyermeknek érezte magát ezek között és nem is gondolt arra, hogy ő is megvénüljön és belékapaszkodjék a vég-be, mint a szegény emberek, itt, akik irigykedve és vágyakozva nézték az évezredes havasokat, a hófejl aggyastyánokat, amelyeknek örök ifjuság jutott. Meglepni ennek az üdőségét, vízen keresztül beszívni életerejét: az önző öregség mind ezért tódul ide, vak bizalommal bízta magukat és keserves panaszokkal keserítve egymást.

Marinna már negyven éves korában elkezdett idejárni, hogy megelőzze az öregséget és előre konzerválja magát ellene. Marjaffy Péter is ide járt már akkor, csak hogy még rendszeren hölgykísérettel és a közönségtől egészen elkülönített életet folytattott. Ha jött egy-egy főherceg, a tartomány főnöke, valamelyik osztrák miniszter, azokkal lehetett látni néha. Az utolsó években azonban már egyedül jött a vadászattal és az inasával. A pocskolót vénségére a takarékoság öröge szállotta meg, egy óráig is elküzdött a virágáros leányával egy szál, a rendes napi — virágjárás, amely hatvan esztendője nem hiányzott a gomblyukából soha. "De a keztyűi már nem voltak olyan sárgák és a hamamisi borítói nem voltak olyan fehérek..."

Marinnat egy szintén idős kúriai bíró — különben a legifjabb saivü nemes ember, aki valaha csak élt, — mutatta be az öreg grófnak és azzal otthagya őket, mulassák ki magukat. Aznap mindjárt délután négytől esti kilencig maradtak együtt. Előbb sétáltak, oly kihetetlen lassúsággal, hogy Marinna megizzadt. Aztán máriásokok egy krajcárba vagy két óra hosszat, az öreg minduntalan lejtette a kártyáit, minduntalan le kellett hajolnia értük, Marinna-nak megfájdult bele az erős dereka. Mindazonáltal boldog volt, különösen azért, mert határozott hasonlóságot fedezett föl kettejük között, a kegyelmes ur épen úgy fészüködött, mint ő és szintén nyírt a bajuszát, mint ő. Egyaránt vékony ajkuk és roppant nagy kezüik volt.

"Birtos, — mondá — ez biztos, érzem és ő is kell, hogy érezze!" Igen nagyon is hamarosan megbarrákosok, az aggyastyán teljes mőhősséggel és önómmel vetette magát ifju barátjára, akinek különféle nevetek adott, mert új nevet nem tudott már megtanulni. Hogy meg ne sértsa, gyakorta semleges néven szólította:

— Izé, barátom, holnap négy óra-
kor kelünk!

— Igen, jó lesz, ott lesznek kegyel-
mes ur, bátyám!

— Gyere, izéljünk egy kis ujsá-
got!

Fölolvastattott vele, kiszolgáltatta magát, mint egy komornyikkal, mint — gyermekével. Megtette pénztár-
nokának és megengedte neki, hogy a maga pénzéből pótolja az ő kiadá-
sait. Megszidta, ha nem volt ügyes és ilyenkor — különösen ilyenkor,

édes melegség önt-
nay nagy mellét,
lett magát, hogy fo-
— Apám!

Szeptember lett és
mindig nem szabadu-
ból, őriznie kellett a
lált. A kegyelmes ur
minden nap két em-
fürdőbe. Az egyik
az aggyastyán nagyon
megszokta a keze-
debb és figyelmes-
mint a szolgál, akik
ézeretek volna már.
Csuf hideg volt a
hó is esett, a vendé-
tértek, csak az aggy-
még, szívosan köve-
vítettől, hogy újra lát-
viz, mintha tényleg
na is, hogy csudán
a rossz száju és köve-
előtt. Szeptember ve-
járt — de csak a sa-
jaffy Péter. Azzal
káltak a barátjával
gokról beszélgettek-
nek.

Az asszonyokról se-
zöttük, a vén ember-
pár nótát és elbeszél-
landot. Tizenhat-
számlálta, összesen
hatvannégy kaland-
igazi, valamennyi-
volt és ez a fő!

Nagyokat nevettek-
formán rándult e fül-
rinna tódította:

— Így aztán jó a-
radni, csak a gyermek-
— Kell az ördög-
valahány mind meg-
Engem ugyan meg-
Marinna elhalvány-
gyelmes észrevette, ha
kellemetést mondott
igyekezett:

— No, nó, ha egy-
 lenne, mint te!

— Es ha nekem is-
Megszokta az öre-
megint nevetett:

MISS ELY CA-
tal egy fürdő-
kedtem meg-
hely Szent M-

volt, közelebből str-
Nyakig álltam, sz-
a jeles gyógyvizben,
gyek bukácsolását,
az előttem fickánd-
s egyszercsak ez a
nyújtotta a kezét.

Rögtön megértette-
kényujtás csak a h-
lehet. Mentsetek m-

Mentettem. Felkap-
ló hőlgyet s ő győng-
ölelte a nyakamat.
— szén ki a homokba
san úgy gondolkot-
hagyhatom a vízben
ben sem. Kint a
űült. Felém nyujt-
járt.

— Thank you, tha-
Tudtam, hogy az
nőpre nem szokás
tam és meghajtottam
a szivem hangosan

— Feltártul előt-
verte, ki keményen
künk, fontok, gu-
tőke a magyar vör-

Ujra meghajoltam
Akarva, nem akart-
volt átölelhetni, ill-

tatkozzam.
Kedvesen fogadott
tett maga mellett
menten érdeklőd-
ki amaz!

Lelkesedéssel fel-
az ott kőválygók
huszonötöt, de ezek-
vult a miss kiváncsi
kérte, akit akkor
is először. Ez nem
egyszerűen rájuk
ügyébe kerülő isme-
léját és egyéb állap-
sikerült a dolog
tam gyönyörű bő-

Másnap újra tal-
messziről láttam, bő-
vizes nagy kagylóba
rőzsásint játszott,
nyon az arcé. Ill-
yorkshirei sertések
be és lendülettel m-

édes melegség öntötte el a Marinny nagy mellét, fegyelmeztetnie kellett magát, hogy föl ne kiáltson:

— Apám!

III.

Szeptember lett és Marinny még mindig nem szabadulhatott Gasteinből, őriznie kellett azt, akit megtalált. A kegyelmes ur ágyának esett, minden nap két ember vitte le a fürdőbe. Az egyik Marinny volt, az aggastyán nagyon megszerette és megszokta a kezeletését. Gyöngédebb és figyelmesebb volt hozzá, mint a szolgálai, akik különben is szerettek volna már hazamenni.

Csuf hideg volt a hegyek között, hó is esett, a vendégek mind hazatértek, csak az aggastyán maradt meg, szívósan követelvé a gyógyviztől, hogy újra lábra állítsa. És a víz, mintha tényleg erőlködött volna is, hogy esudahirét megmentse a rossz száju és követelőző oligarka előtt. Szeptember végén már ismét járt — de csak a szobában — Marjaffy Péter. Azaz: karonfogva járkáltak a barátjával és vidám dolgokról beszélgettek, örültek az életnek.

Az asszonyokról sok szó folyt köztük, a vén ember fűtült egy pár nótát és elbeszélte egy fél kalandot. Tizenhat éves kora óta számlálta, összesen: 164, azaz százhatvan négy kalandja volt, mind igazi, valamennyi helyen az első volt és ez a fő!

Nagyokat nevettek, barkójuk egyformán rándult e mozgás alatt. Marinny tőditotta:

— Így aztán jó agglégénynek maradni, csak a gyermek...

— Kell az ördögnek, mind önző, valahány mind megessi az apját. Engem ugyan meg nem esz!

Marinny elhalványodott, a kegyelmes észrevette, hogy valami nem kellemettest mondott. Korrigálni igyekezett:

— No, nó, ha egy olyan fiam lenne, mint te!

— És ha nekem ilyen atyám!

Megsókolta az öreg kezét, az megint nevetett:

— Fiatalkoromban, de később is hoztak a nyakamra gyerekeket, elkergettem őket, sokszor sok pénzembe került. Egy toladót, aki fiannak adta ki magát és az utcán inzultált, kénytelenek voltunk elzárni. Ostoba nők megakartak fogni ezzel, de sohasem volt érzékem az ilyesmire. Nekem mindegy, ha ember, csak becsületes és derék legyen, másnak terhére ne essék, magáért feleljen. Utáltam azt, aki másra szorul és ilyen a gyerek.

— Mégis, nem gondoltad kegyelmes uram, hogy a világban valahol egy fiad él, aki vágyakozik utánad, tisztán éretted, csak te miattad?

Az agg elvetőleg intett a kezével, majd ravaszkodva hunyorított a felszemével, mondván:

— Lehet!

Ebbe a lehet-be kapaszkodott Marinny és ezért maradt főrangú ba-

rája mellett még-október elején is. Ezt a lehet-et igyekezett tovább fűzni és ezen az alapon tört előre macska-puhassággal és madár éberséggel. Már odaértek, hogy Péter gróf félig tréfásan, komolyan kijelentette, hogy:

— Ha nem volna nagyságos asszony anyád iránt ismeretlenül olyan nagy a tisztelem, azt hinném, azt kellene hinnem...

Marinny a boldogságtól csaknem fölsikoltott, szeretett volna fölordítani:

— Hidd, hidd!

Jobbnak látta mégis, hogy türtöztesse magát és másnap reggelre hagyja a teljes vallomást, a végleges és döntő támadást, amelyben apát foglal magának. Aznap sokáig kártyáztak együtt, megittak egy félüveg pezsgőt is. Csókolóztak a buszusánál, az öreg nagyon kedves,

de egyszermind kissé ravasz mosolyal kísérte — csuszott vele — az ajtóig:

— Holnap korán kelünk, félnégyre fürdeni kell, légy itt — fiam!

Először szólította ezen a meleg, édes és talán egy kissé csufolódo néven.

Másnap azután soha, sehogyan többé. Az éjjeli végkép elaludt és amint Marinny kis kizámpásával másnap a sötét hajnalban jelentkezett ajtaja előtt, a vadász elébe állott:

— A kegyelmes ur meghalt, a méltóságos ur nem mehet be hozzá, nekünk meghagyták, hogy mindent lepecsételjünk!

Megfagyva a megdöbbenéstől, vörösen a dühtől, Marinny alkuvásra és vesztegetésre fogta a dolgát. Pénzért beeresztették a halottnak, aki fekete magyarjában már ott feküdt a fürdőház szűk ágyán. Monokli nélkül egész más volt az arca, derűs, sötét gunyos. A szemei még nem voltak lecsukva, nézett reá mereven, mosolygott szinte.

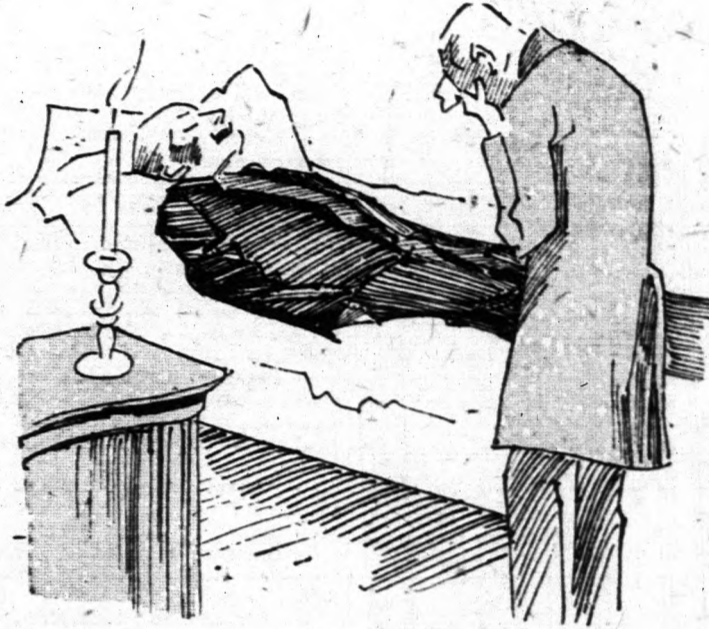
Marinny szerette volna megrágni, megfogni erősen a vállát, ráordítani:

— Mondd ki, mond meg a világnak, csak egy szót mondjál, csak egy sort írdj egy akta alá és megvan minden. Neked mindegy és nekem minden!

A vadász és az inas ott voltak a háta mögött, nem lehetett tennie semmit. Ráborult a holttestre és halkan sugta:

— Apám, én vagyok itt, a te fiad!

— Az árvád! — tette hozzá még halkabban és könnyei patakban omlottak, óriás sóhajta elfújta az egyetlen száll gyertyát, amely égett ama halott mellett, akiről különben, élettervétől, frázisaitól, "egyénisége kikerekítése" és eljaitól eltekintve, egészen biztos, hogy az soha nem volt senkije, idegen hozzá, teljesen, egy vén, fideg bűnös, aki még őt is kihaszálta, egy halottaiban is verő-lázító és szívtelen gazember!

A PÓTANGOL

írta: Kilián Zoltán

MISS ELY CARLSWORTH-tal egy fürdőhelyen ismerkedtem meg. Ez a fürdőhely Szent Margit szigete volt, közelebről strandfürdő.

Nyakig álltam, szokásom szerint, a jeles gyógyvizben, néztem a hölgyek bukdácsolását, különösképp az előttem fickándozó szökecséget s egyszerűen csak a szöke felém nyújtotta a kezét.

Rögtön megértettem, hogy ez a kéznyújtás csak a híres S. Q. S. lehet. Mentsetek meg lelkeinket!

Menttetem. Felkaptam a fuldokló hölgyet s ő gyöngéd-remegőn átölelte a nyakamat. Kivitem, egészen ki a homokba, mert lovagiasan úgy gondolkodtam, hogy nem hagyhatom a vízben. Még a sekélyben sem. Kint a homokban felüdült. Felém nyújtotta fehér karját.

— Thank you, thank you...

Tudtam, hogy az angol köszönmű nem szokás szólni, hallgatni és meghajtottam magamat. De a szívem hangosan feldobogott.

— Feltárult előttem a jövő! — verte ki keményen. Ez kell nekünk, fontok, guinceák. Idegen tőke a magyar vérkeringésbe...

Ujra meghajoltam tehát.

Akarva, nem akarva, szerencsém volt átölelhetni, illő, hogy bemutatkozzam.

Kedvesen fogadott. Helyet intett maga mellett a homokon és menten érdeklődni kezdett, ki ez, ki amaz?

Lelkesedéssel feleltem. Ismertem az ott koválygók közül huszathuszonötöt, de ezekre egyikre sem volt a miss kíváncsi. Mindig olyat kérdezt, akit akkor láttam magam is először. Ez nem zavart persze, egyszerűen rájuk huztam a szemem ügyébe kerülő ismerősöm nacionálját és egyéb állapotát. Pompásan sikerült a dolog s agyon bámultam gyönyörű bőrére magamat.

Másnap újra találkoztunk. Már messziről láttam, bent ült a melegvizes nagy kagylóban s bőre olyan rózsaszínű jászott, mint más lányok az arcé. Illetlenül bár, de a yorkshirei sertések juttattak eszembe és lendülettel mondtam magam

ban: — Idegen faj! Malaeokban is, emberben is ti vagytok a világ urai!

Megismert. Ragyogóan mosolygott és rámpirított:

— Tegnapi egészen mást mondott egy úrról! Miért nem mondta meg az igazat?

Kicsaltam a kagylóból s leheveredtem a víz szélén. Ott feleltem a kérdésére:

— Azért, mert magam sem tudtam. Ahogy a maga nevére sem mondhatnám meg annak, aki kérdi...

— Elly Carlsworth — mondta mosolyogva.

— Ely Carlsworth — rebegtem utána és igyekeztem elragadó lenni. Rászórtam a missre anyni ötletet, amennyi nincs tiz Tschunz-éditásban.

Mulatott is, az igaz. Közben analizáltam, szintetizáltam őt, lábát, karját, nyakát.

— Nines ilyen nő az egész strandon több, — veregettem vállon magamat.

Mikor elváltunk, ajánlkoztam, hogy megvárom odakint.

— No... no... impossible... — mosolyogta, de melegen... melegen...

Megsókolta a kezét. Forró magyarzatként odaszoritottam a szívemhez ezt a kezét.

Visszaszorította és elfutott.

— All right! All right, accurate, mint a magyaroknál... vagy ahogy itt mondják, direkt... direkt!... — ugrottam távot a homokon. Tizenötévi szünet után ismét. Azóta szünetelt az atlétizálásom.

Aznap délután folyton a Rule Britannia fújtam. Különösen a refrént:

— "Britons never shall be slaves!"

Ezt rengte az egész ház s a hugom azt hitte, hogy megbolondultam.

Este áhitattal imádkoztam a szép időért.

Meglett. Ely ott volt a strandon. Leheveredtem. Egyszer csak így szólt hozzám:

— Tudja miért tetszik maga nekem?

— Azzal az előkelő mozdulattal fordítottam ki a tenyeremet, melyet ilyenkor használ felelet helyett az ember. Valami ilyet jelent ez: Én nem!!!

Ely megfogta a kezemet. Átszellemült lett a szava:

— Csodálatosan hasonlít Edwardhoz!

— Kihez?

— Edwardhoz, a vőlegényemhez. Edward épp ilyen derék fiú, mint maga. S az álla, haja, szeme is szakasztott a magáé.

— Lehetetlen, — rebegtem.

— Ugy-e? — felelte közvetlenül.

— Én is rendkívül bámulok rajta.

— De hát ki, mi ez az Edward?

— Ah, Edward...

(Valahogy így mondta: Eduárd, de hosszú, nagyon hosszú és édes ível).

— Itt van? Hol van?

Ely szép feje lehanyatlott:

— Most rabszolga...

Egyszerre kint voltam a vízből.

Kint a homokon.

— Hát nem angol?

— De az...

— Nem értem. Nem tudja a Rule Britannia híres refrénjét?

— "Britons never shall be slaves!"

Britiek sohasem lesznek rabszolgák! Tegnapi egész délután ezt énekeltem. És igaz is, mert az angol mindig ur!

Ely legyintett:

— Ostobaság!

— Egy olyan hatalmas állam...

hisz maguk a világ urai... minden

kinés a maguké...

Már Ely is kinn volt a vízből:

— Ugyan menjen ezzel a szármarsággal! A világ urai!! S a kincsek!! Haha, a kincsek!! Nem hallott maga az angol munkanélküliekről!! Eduárd őrnagy volt a háboruban, pedig azért soha sem volt katoná. Őrnagy volt, mégis eleresztették. Most egy kókuszdió-császárnál munkafelügyelő... rabszolga... Én meg artista vagyok a papával. Most itt dolgozunk a cirkuszban. Ott persze más a nevem... A világ urai!!

Most, hogy haragudott, szebb volt, mint valaha. Ijedten néztem rá: kérelőn fogtam meg a kezét.

Elmosolyodott és visszavezetett a vízbe.

— Jöjjön, my fellow... Kérem, ne haragudjék... de mindig olyan diű fog el, amikor azt hallom, a világ urai, a mérhetetlen gazdagság! Micsoda világ ura Eduárd!! Aki pennyért harcol valahol egy buta szigeten! Na, nézzen megint szépen, rendesen!... Nálunk sem mennek könnyen férjhez a lányok és ott sem fenékgig teffel az élet...

Belenéztem a szemébe, ajkam remegett. Éreztem, hogy lobogó szökecsébe, iduárdos igazába beleszeretek...

Sokáig néztük egymást szótlannul.

Mikor elkészült, ismét megkértem, hogy megvárhassam odakint. Elkomolyodott, simogatta fehér lábával a homokot:

— ...Most, hogy tudja, ki vagyok, nem bánom, fellow...

Megszoritotta a kezemet, elfutott.

Egy pillanat múlva visszakiáltott. Odaszaladtam.

...De csak úgy... nagyon kérem, hogy csak úgy, ha... ha úgy szólíthatom mindig... Eduárd... My Iduárd...

Igy lett belőlem pótangol.

Iduárd. De azért ugy vitorláztam az angol szerelmi vizeken, mint egy vérbeli brit. Mint a távoli kókuszmeister, Iduárd. Pedig a háboruban én csak titulált káplár voltam. Igaz, hogy finom, még békebeli baka, nem afféle hadi...

A KÜLÖNÖS KLIENS

A Vasárnap számára
írta: György Elek

OLMUTZBEN történt. Hosszabb tartózkodásom alatt egy igen kedves fiatalemberrel köttem barátságot, ki bár eléggé gyakran látogatott el theosophiával és okkultizmussal foglalkozó társaságunkba, de inkább csak mint néma hallgató szerepelt. Mástól kedélyes fickó volt, ki mint ügyvédsegéd egy nagyobb ügyvédi irodában dolgozott. Két évvel később levelet kapok W. Neuhausból az én olmutzi ösmerősömtől. A következőket írta:

"Kedves öregem! Két év nagy idő, de azért udvariatlan eljárásomért, hogy elváltunk óta életjelt csak most adok magamról ne kárhosszas. Majd elmondok mindent. Elég az hozzá, hogy ügyvédi irodámat megnyitottam. Nagyon kérik, ha teheted okvetlen jöjj néhány napra... Egy néked való ügyről volna szó. Nem fogod jövedelmegbánni. Hived Fritz."

Utra keltem és Wienben átszállva, néhány óra múlva már a neuhausi állomásra robogott be vonatom, melynek peronján örömmel pillantottam meg Fritz barátom mosolygó arcát. A forró augusztusi napról eltikkadt fáradtan dobtam le az utazástól elgyötört testemet barátom pazar fényvel berendezett szobájának pamlagára.

A várostól alig félórnyira egy magaslapon romantikus kastély díszlik, mely jelenleg Schwarzenberg herceg tulajdona. Az épület körülbelül 300 éves és ezen idő alatt elég sok gazdája volt.

— Bizonyára jó tőkebefektetésnek bizonyult.

— Tévedsz. A kastély, melynek műkincsei a heraldika remekei, megbecsülhetlen értéket képviselnek és mégis egyik arisztokrata kezéből a másikba vándorol, mindegyik hamarosan tul ád rajta, mert...

— A kastélyban kísértet jár. — vágtam közbe.

— Tényleg ugy van. — És te mint felvilágosodott ember az ilyen dajkamészeknek hitelt adsz?

— Hallgass meg és aztán beszélj. Tudod, hogy a környéken születtem és így a vidéket elég jól ismerem. Elég sokat hallottam beszélni a kastély átkáról. A kastély dacára fejedelmi berendezésének és történelmi voltának a rém, miatt lakhatatlan. Néhány héttel ezelőtt az állam oly egyezményt kötött a herceggel, hogy úgy a berendezést, mint a műkincseket saját költségén Wienbe szállíttatja és az egész épület tömböt kaszárnyává alakítják át. Ezért a wieni műszaki osztály egyik századosát báró Purzt egy daliaz szép fiút küldték le, hogy a kastély szobáiról pontos tervrajzot készítsen. Erkezését velem, mint régi barátjával közölte. Az első este nálam halt s csak másnap ebédután indult el a kastélyba, hogy megbizását teljesítse.

— Nos és beszéltél vele azóta?

— Nem... s az életben talán nem is beszéltek soha... mert azóta már a döblingi tébolydában van.

— Lehetetlen.

— Pedig ugy van. Távozása utáni napon a kastély gondnoka éppen ebéd utáni sziesztaiban zavart meg, hogy jöjjenek azonnal, mert a tiszt úrral szerencsétlenség történt. "El vagy meghalt?" — kérdeztem... "El,

de bár meghalt volna" — mondta a gondnok. "Hogy nálam jelentkezett félórnyig még elbeszélgettünk, majd felmentem vele a kastélyba, hogy a termeket megmutassam. Miután csomagjait is felvittem, kértem, hogy étkezni nálam akar-e vagy pedig a vendéglőből... Közönöm, felelte, majd csak a városban étkeztem Huber ügyvéd barátom társaságában. Este felé ugy is visszamegyek és csak később jövök ki, lesz szíves a kulcsokat átadni, hogy ne svarszjam.

— S mikor látta azóta a báró urat?

— Egy órával ezelőtt. De még elmondani is szeszonyatos. Délután egy óra felé felmentem a kastélyba, hogy esetleges parancsai felől érdeklődjem... Kopogtatok az ajtón... egyszer-kétszer. Semmi válasz. Benézek a kulcslyukon, a kulcs benne a zárban. Végre bátorságot meritek és benyitok. Hát uramfia mit látok. A szobában feldöntött székek, asztalok, széthányt ruhadarabok és a tiszt ur egy feldöntött szék karfáján gubbasztott összerongyolódott munda-jában és csak néz maga elé, mint az esztét veszített... Megszólítom. Nem felel, csak bámul maga elé. Nem tudom, hogy meddig állhattam ott, csak egyszerre hallok, hogy feltem egy ajtót csaptak be... utána női kacaj hallatszott... Uram... Teremtőm! A kísértet és hanyathomlok-rohamtam az ügyvéd urért. Ennyit tudok... nem többet.

— Mit mondanak — kértem barátomat — mily alakban jelenik meg a rém és mily időtjában.

— A kísértet — asszony. Feltűnő szép asszony. Állítólag a kastély archívumából Müller tanár kiböngészte, hogy Balduin flandriai ögróf leánya volt, ki 1706-ban Henrich tartományi herceghez a kastély legelső birtokosához ment nőül. A herceg csapodár és durva férfi volt, kinek orgái és erőszakosságai az egész környéket rettegésben tartották. A szegény asszony rettenetes életet élt a herceg mellett, míg egy napon nyoma veszett. Férje nem is kutatót utána, csak annak halála után egy évre, mikor a kastély baloldali szárnyát renoválni akarták az építészek egy titkos szobára akadtak, melyben egy ottománban hanyatt fekvő női hullát találtak. S érdekes, a test teljesen ép volt, mintha aludnék.

Azonnal előhívták az őrséget, a kinek kapitánya nyomban reáösmert a herceg eltűnt nejére. A szegény asszonyt felravatalozták és nyolc napon keresztül egész bucsujárás színhelye volt a kastély, majd a kilencedik napon püspöki beszentelés mellett a sirboltba helyezték. A rém rendszerint abban az időben kezd megjelenni, mikor a kastély naporájának mutatója a római kettesen nyugszik.

A délután egy részét beszélgetve töltöttük. Később barátom a kirendelt fogadta, míg végre 7 óra felé ismét együtt lehetünk. Székeinkben kényelmesen elhelyezkedve újból felvettük a beszéd fonalát, mikor az inas jelentette, hogy egy hölgy óhajtat baráttal beszélni.

— Bocssáza be Johann.

Néhány pere múlva az ajtónál egy karesu szépség jelent meg. Bá-

josan köszönt és egyenesen barátomhoz lépve kérdezte:

— Huber ügyvéd urhoz van szerencsém?

— Igen. Parancsára... Méltóságok helyet foglalni. Mivel szolgálhatok.

— Ügyvédi tanácsról volna szó. Időm rövid, miután csak átutazóban vagyok.

— Ha szabad tudnom becses nevét asszonyom, — szólt barátom udvariasan.

— Egyelőre inkognitóban óhajtok maradni. De talán nem lesz oly bizalmatlan irányomban, ha megemlítem, hogy Önt Dr. Mayer ajánlotta nekem.

— Mayer! Kinek irodáját én vettem át?

— Igen.

— Bocssáson meg, de az teljesen lehetetlen, mert az illető két év óta halott.

A hölgy nem jött zavarba.

— Akkor bizonyára valamelyik hozzátartozója ajánlotta Önt. De térjünk az ügyemre. Egy felvilágosítást óhajtok egyelőre. Alkalmazható-e még válóperes ügyekben a kanoni akadály, mely a titkos inasstruktúra tizennegyedik szakaszát foglalja magában.

— Gondolom, hogy melyik szakaszra céloz asszonyom. "Hogy semmis a házasság, ha az egyik fél valamely oly bűntettet követ el, a minnek több esztendei fogás a büntetése." Törvénykönyvünkben a paragrafus ma is fennáll és alkalmazható.

— Köszönöm. Nos hát akkor lesz szíves ezen iratokat áttanulmányozni — és ócska retiküljéből egy kis csomagot helyezett barátom asztalára.

— A napokban ismét meglátogatom és akkor a meghatalmazást is aláírom... Ügyvéd ur völegény!

Barátom meghökkenve kérdezte: Honnét méltóztatik tudni... Hiszen az egész még titok.

A hölgy rejtélyesen mosolygott: — Talán ezt is Dr. Mayer sugta meg nekem...

Majd egyenesen hozzám fordulva legnagyobb meglepetésemre azt kérdezte, hogy mikép állok okkult tanulmányaimmal.

— Asszonyom, ugylátszik, gondolalvasó — feleltem zavartan.

— Önök uraim tulbecsülik egyéniségemet, de most már sietek! — és rövidesen meghajolva kecses léptekkel elhagyta a szobát. Barátom az ajtóig kísérté.

— Mit szólis ehhez a nőhöz? — kérdezte Fritz. Milyen villogó szemei vannak!

— Ellenkezőleg, válaszoltam. A hogy én megfigyeltem, a szemei olyan fénytelenek, mintha üvegből lettek volna.

— Ah... Badarság. Te nem értesz a nőkhöz... s most, ha megengeded felgyujtom a villanyt és hozzáfogok az iratok áttanulmányozásához. Addig olvassál valamit.

Nem igen tudom, hogy olvastam-e, vagy közben elszunnyadtam, de egyszerre csak nagy káromkodásra ébredtem, mely Fritz barátom ajkairól hangzott, aki fel és alá futkosott a szobában.

— Beosapott... bolonddá tett az a fehér személy, hogy a ragya üsse meg!

— De Fritz mi lelt? Szóltam barátomhoz lépve. Miért vagy oly izgatott!

— Miért! — mondta gúnyosan. — Tudod ki volt a te üveg szemű szépséged? Egy közönséges szóhámos S — az iratokra mutatva — dühösen kiáltott, hisz ez a paksméta még az 1700-as évekből való.

— Talán tévedett s az iratokat elcserejté, mert ugy láttam, hogy retiküljében még más összehajtott iratok is feküdtek. De különben mutatd csak és ugy felületesen kezembem vettem a csomag borítékját, de egyszerre hátratántorodtam.

— Fritz! — kiáltottam — megnézted már a borítékot!

— Nem.

— Nos akkor vedd kezvedbe, de egyidejűleg ilj vissza székedbe, ne hogy ijedtedben a földre essél.

Barátom izgatottan ragadta kezbe a kemény fedelet s olvasta...

"No. 906. von Archivum Schloss Fürst Schwarzenberg. — Inhalt Dokumenten. — Markgraefin."

A többi írás elmosódott.

— Mi jelentősége van ennek a feliratnak!

— Az, hogy ezek az iratok a hercegi kastély levéltárából valók. A 906 jelzés a lajstrom szám... és ez a nő, aki az iratokat jelenlétemben nekem átadta, nem volt más, mint — a kastély kísértete.

— Megbolondultál?

— Azonnal megtudjuk... s nyomban csegetttem az inasnak. Nemsokára belépett.

— Mondja Johann, — kérdeztem, — hol tartózkodott maga, amíg az ügyvéd ur a hölgyvel tárgyalt.

— Kiinn állottam a kapunál, mert az ügyvéd ur parancsa értelmében már fél hét órákor zárom a kaput.

— Maga erőszaktepte be a hölgyet!

— Igen. De azután is a kapunál állottam, hogy majd kiereszem...

De bocssámat.

— Mi az!

— Itt van még a Nagysága!

— Miért!

— Mert... mert én nem láttam kimenni senkit... A kapukulos nálam van.

Elképedve néztünk egymásra. Barátom halálosan sápadt volt, majd egyszerre a fejéhez kapott és ájultan esett végig a szőnyegen.

Néhány pere múlva magához tért, de oly nagy főfájással, hogy hamarosan ágyba feküdt. Én pedig alvás helyett az iratok áttanulmányozásához fogtam. Nehéz volt a lapokat kibetűzni, mert ó-német stylusban voltak írva. Egy szerencsétlen nő naplóját tartalmazták a lapok, ki bennök kalváriáját beszéli el, agyonazagottat jószágos szívének végtelen fájdalmait.

Másnap barátom már nyugodtabb kedélyvel ébredt.

— Almodtam, vagy való volt az egész! — kérdezte szegény Fritz szorongva.

— Nem álom volt, hanem valóság, de most én jövök itt sorra. Az iratokat még ma délután kiviszem a kastélyba s a többit majd meglátjuk.

— Bátor ember... szólt Fritz — csak fogad.

Délután háromnegy... keztem a kastélyhoz... váráboz hasonló épület... dos komor fenségében... ványt nyujtott... gondnoknál és azt... Huber ügyvéd barát... vumból kölcsön kapott... di vissza, arra kért... tal a termeket is... írem.

A gondnok egy... szedett elő és megindul...

VÖ

A

A NAGYKÖZÖNS... igen ismeri... Mihályt, mint... lőt, holott ő... nibíralat mestere... szerét Gyulai Pál... pedig Vörösmarty... nálunk az ugynevezett... tiktát.

Minden kritikus... sorban, hogy a műve... felfogja, értékeit fel... azután lehet szó a... teléről. A színészeti... járul meg különöské... történetirői hivatásná... teljesítése, vagyis a... vész értékének felis... mindjárt igyekeztek... teni. Egyetlen módja... rősmarty leíró kritika.

A leíró bírálatban... színpadon történetk... nek játékból vala... hangfestést, arejáté... tot, pőst s más... vagy egész jelenet... ugy, hogy az olvasó... akár a jelenés — re... megelevenedik a játé... ta. Vörösmarty az e... neusm"-ban 1837—1... kiletés bíráló műv... tette meg a színész... hogy aki ma olvassa... kori nézővel élvezi... radásra érdemes ré... remekében, melyek... e magyar színészeti... adatai is, a színész... taglalás egyenlő hőss... sőt ha a darab silár... csak néhány sor... hasáb szól a siker... ként az igazságos... Igy örökíti meg... képzelhetővé leírva... kát: "Magyery...

— Bátor ember vagy öregem, — szól Frits — csak ott ne hagyj a fogad.

Délután háromnegyed 4 órára érkeztem a kastélyhoz. A csipkerózsa várához hasonló épülettömb évszázados komor fenségében impozáns látványt nyújtott. Jelenkeztem a gondnoknál és azt hazudva, hogy Huber ügyvéd barátom az Archivumból kölcsön kapott iratokat küldi vissza, arra kértem, hogy egyúttal a termeket is mutassa meg nekem.

A gondnok egy csomó kulesot szedett elő és megindultunk.

— Először menjünk a levéltárba!

— Sok lépcsőt kell másznunk öregem? — kérdeztem a gondnokot.

— Nem. Az Archivum a félemlen van.

Végre odaértünk. Hatalmas terem tárult elém körülbástyázott magas falvályokkal, melyeken példás rendben sorakoztak könyvek, iratok és egyéb akta csomók.

Mig én bámulva tekintettem körül, a gondnok egy ódi szekrényből katalógust vett elő és lapozni kezdett.

— Igen uraim. Bendben van. No. 906. Ez a csomag 3 évvel ezelőtt

adatott ki tanulmányozás végett. Kegyelmeisége a herceg parancsára Mayer ügyvéd urnak a Huber ur elődjének. Azzal a csomagot és a katalógust visszatette a helyükre.

Már az volt a nyelvemem, hogy mutassa meg a kastély többi részét is, mikor felettünk ajtó csapkodást, majd utána pajzán női kacajt hallottunk.

— A rém jön. Siessünk — kiáltott a gondnok — és rohant keresztül a hosszú termen, én meg utána. Lihegve követtem a szegény öregot, de alig szakítottuk fel az ajtót, mikor mintha a terem végéről kiáltott volna utánunk egy kellemesen esengő, de előttem már ösmerős női hang.

— Hol van az ügyvéd ur? Hát teosophus és okkultista uram is a futás mezejére lép! Csak rohanjatok... benneteket is utólr majdan a Mors keze... az elmulás, a feledés nagymesteré.

— Haszatérve megnyugattam még mindig izgatót barátomat, hogy az iratok vizualizálásával a rém zaklatásától egyszemmindenkorra megszabadul... én azonban egy újabb tanulsággal meggazdagodva még az nap vonatra ültem.

MEGYERI KÁROLY

JÓKAINÉ

DERYNÉ

VÖRÖSMARTY— A SZINI BIRÁLÓ

A NAGYKÖZÖNSÉG nem igen ismeri Vörösmarty Mihályt, mint szini bírálót, holott ő a magyar szinibírálat mestere. Kritikai módszerét Gyulai Pál sem ismerte fel, pedig Vörösmarty teremtette meg nálunk az ugynevezett "leiró" kritikát.

Minden kritikus feladata első sorban, hogy a művész alkotását felfogja, értékeit felismerje, csak azután lehet szó a hibák észrevételéről. A szinészeti kritikánál ehhez járul még különösként a szinészettörténetirői hivatásnak kötelességteljesítése, vagyis a bíráló a művész értékének felismerésével azt mindjárt igyekezzék meg is örökíteni. Egyetlen módja ennek a Vörösmarty leiró kritikai módszere.

A leiró bírálatban a kritikus a szinpadon történetekből: a szinészek játékából valamely sikerült hangfestést, arcjáratot, mozdulatot, pózt s más kifejezőmódot vagy egész jelenetet leir, körülír, úgy, hogy az olvasó agyában — akár a jelenés — reprodukálódik, meglevenedik a játék e mozzanata. Vörösmarty az egykori "Athe-neum"-ban 1837—1841-ig oly tökéletes bíráló művészettel örökítette meg a szinészek alkotását, hogy aki ma olvassa, szinte az akkori nézővel élvezi a játék megmaradásra érdemes részét. E kritikai remekekben, melyek így egyúttal a magyar szinészettörténet pompás adatai is, a szinészek játékáról írott taglalás egyenlő hosszú a drámával, sőt ha a darab silány, akkor arról csak néhány sor áll és akár egész hasáb szól a sikerült játékról, miként az igazságos is.

Igy örökíti meg jellemezve, elképzelhetővé leirva a szinész játékát: "Megyery (Shylock).... An-

tonio bukásán betegen sivitó kacagásban tört ki." A jellemzésre pompás példákat találunk Vörösmarty kritikáiban, pl. Egressy fájdalom-kifejezéséről írja: "Az ő fájdalma mindig kin, kinja testi szenvedésnek, betegségnek bályegét viseli, panaszja egy ügyefogyottnak sópánkodásai..." Megyeryről szólva: "...hebegése nem azon nemű volt, mely nevetett: attól inkább irtózni lehet." S bármily rövidre fogja is megállapítását, mindig elképzelhetően jellemzi a játékot: pl. Egressy "...néhol vonaglásos kitoréssal játszott."

Már ő küzdött nálunk az ordító, szinifalhasogató szinjátás ellen (akár csak Shakespeare "Hamlet"-ben), amit csak a mai modern játéknak sikerült elnyomni a nagyobb szinpadokon. Általában a szó igaz értelmében vett modern kritikus volt, ki szüntelen harcolt a "régiszkola" fonákjainak ellen. "Volt idő, midőn délceg természet, sebes mozgásokkal, pompázó öltözettel, harány s ha nem a nézőket, de legalább a szinházat... megrázó hanggal föllépni érdemnek s a művészetben főnek tartott." Lendvayt pl. félti, hogy "...a síró iskola hibáiba esik!" Megrója Mikolery Lala "...édesded és siralmas hangját, mit valaha tán szépnak tartottak..." s másutt "a régi iskolának természetlen éneklő modorja..." ellen emel szót.

Bírálataiban töredékesen helyezte el a szinjátásra vonatkozó vezérelveit, szempontjait a rendezésről, sőt sokszor valóságos rendezői utasításokat adott. Már használta az összevágó, egybevágó és összejáték kifejezéseket s a játékot, a rendezés munkáját legalább annyira szemmel kísérte, mint a szinészeket. Főelvét ebbe a mondásba sűrítte: "Játszani és játszani hagy-

ni, törvény a szinészetben" s szerinte a beszéd "...végtére is a legfőbb dolog a szinészetben." A szinpadi változínúségről is megvan a maga esztéta felfogása, mely szerint "...a természetet soha sem kell egész a kellemetlenségig, visszatetsződig utánozni..." Int a sürőbb próbákra, mert bántó "...a készületlenség a csoportokban, hol több sebese s néha elmesen összevágó beszédet kellene hallanunk..." A mozdulatokról is okos szót ejt, mert izlése, stilusérzke mindig helyes irányba segíti meglátásait. A "...frakkos, vagy kaputos darabokban a hajdani szoborszerű állások gyakran igen fonákul ütnek ki." Az öltözködésre is kiterjed a figyelme és sokszor megrója a fölölegesen, vagy a szerep jelleméhez nem illően pompázó öltözködést, sőt még hírlapi polemikába is keveredett emiatt Dérynével.

A feltűnő hibákat is följegyzte elrettentő példa gyanánt, izléstelenségekért s más művészetellenes vétésekért kipellengérezte a szinészeket. Ellenben az igazi művész olyan, mint Egressy, ki "...egé-

szen élni, nem játszani látszott." Kiemeli az apró szerepek fontosságát. Dieséry Laborfalvi Rózát, aki "legyőzte elődjei szinészettelenséges hiúságát s ifjan jól játszotta a vén szerepét." Sajátos bíráló kifejezései is vannak, melyek ma sem közhasználatuk, pedig valóban találók: így a gesztust (az arcjáték szó párjával) "arcjáték"-nak nevezi!

Vörösmarty módszerének eredményeivel szemben a mai — megállapításában általánoságokat, semmitmondó jelöket használó — kritika legtöbbször csak a névfelsorolás, meg nem okolva, hogy a kritikus miért diegéri, vagy gancsolja a játszóit. A mai szinkritikának ez a belső baja. A mai kiváló szinművészek alkotásából ezért nem jut semmi az utókornak.

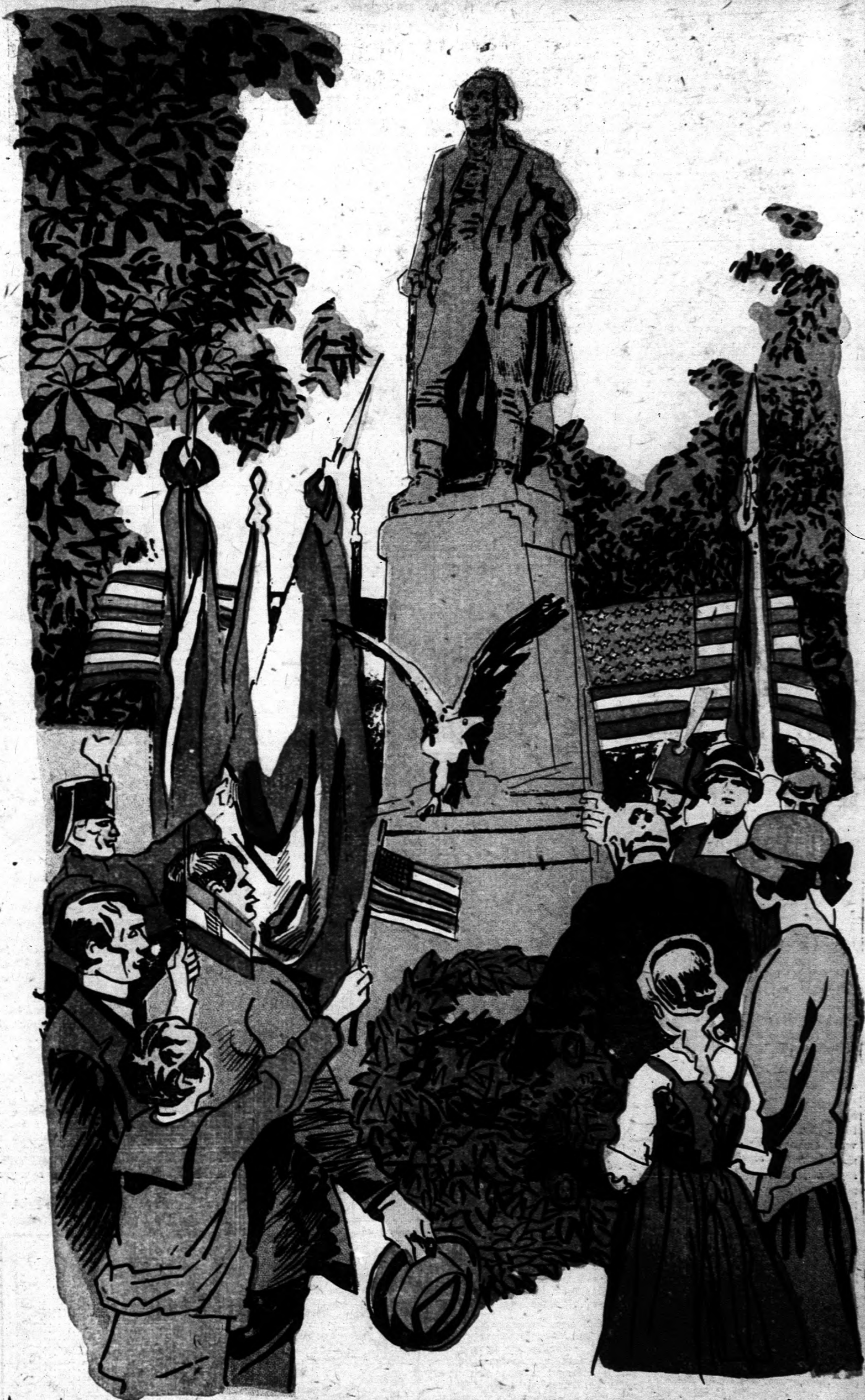
Tamás Ernő.

EGRESSY GÁBOR

MIKSZATH KALMAN

MIKSZATH KALMAN MUNKAI:	
Akli Miklós	75
Alakok	75
Anahatók I—II.	75
A tisztos ház	75
A vármegye rőtája	75
As agy gonye és a vég	75
As ólód birkák	75
As én halottaim	75
As én kortársaim I—II.	75
As igaz humoristák	75
A fekete város I—III.	75
Aszamb a halálában	75
Hátrahagyott munkái	75
Jókai Mór élete I—II.	75
Karcolatok	75
10 kötetes gyűjtemény rendezve	75
20 kötet egyenként rendezve	75
30 kötet vagy annál több egyenként rendezve	75
Kérje teljes magyar katalógusunkat, könyv és lemez árjegyzékünket. Rendeléseket utánvéttel is küldünk.	
KERESKES TESTVÉREK	
Amerika Legnagyobb Magyar Könyv- és Zeneműkereskedése.	
208 EAST 90th STREET.	
NEW YORK, N. Y.	

A BUDAPESTI WASHINGTON SZOBOR

Minden esztendőben, július 4-ikén, az Egyesült Államok legnagyobb ünnepén, fölkeresi a hivatalos Magyarország a budapesti Városligetben levő Washington szobrot és kegyelettel adózik a szabad Amerika megteremtőjének és tüntető bizonyosságot tesz az amerikai-magyar barátságról.